

**Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta lesnická a environmentální**

**Újmy a náhrady za omezení hospodaření
v lesích a jejich možný vliv na kategorizaci lesů**

**Zasedání Ekonomické komise Odboru lesního
hospodářství ČAZV 10. – 11. října 2005**

Sborník referátů

1. vydání

**Luděk Šišák
František Stehlík**

**Praha
2006**

**Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta lesnická a environmentální**

**Újmy a náhrady za omezení hospodaření
v lesích a jejich možný vliv na kategorizaci lesů**

**Zasedání Ekonomické komise Odboru lesního
hospodářství ČAZV 10. – 11. října 2005**

Sborník referátů

1. vydání

**Luděk Šišák
František Stehlík**

**Praha
2006**

**Editoři: Prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.
Ing. František Stehlík**

**Vydala: Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta lesnická a environmentální
Kamýcká 1176, 165 21 Praha 6 – Suchdol**

**© ČZU v Praze 2006
ISBN 80-213-1459-1**

Obsah:

Ing. Roman Dudík, Ph.D.	5
<i>Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně</i> “Historický vývoj kategorizace lesů v České republice”	
Doc. Ing. Jaroslav Jánský, CSc.	12
<i>Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně</i> „Poskytování náhrad za omezené užívání nemovitostí v ochranných pásmech vodních zdrojů“	
Doc. Ing. Václav Kupčák, CSc.	17
<i>Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně</i> „Právní a ekonomické aspekty kategorizace lesů“	
Ing. Petr Polster, Ph.D.	24
<i>Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně</i> “Metodika posouzení ekonomiky kategorizace lesů pomocí informačních technologií”	
Prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.	31
<i>Fakulta lesnická a environmentální ČZU v Praze</i> “Problematika újmy a náhrady za omezení hospodaření v lesích”	
Ing. Josef Vovesný	38
Lesní správa Orlík n.Vlt. „Problematika řízení a ekonomiky majetku firmy Karla Schwarzenberga, Lesní správa Orlík nad Vltavou“	
Ing. Josef Vovesný	44
Lesní správa Orlík n.Vlt. „Stav lesního hospodářství a možnosti jeho rozvoje“	

Historický vývoj kategorizace lesů v České republice

Roman Dudík

Lesnická a dřevařská fakulta

MZLU v Brně

Abstrakt: Kategorizace lesů představuje věcně filozofické pojetí lesa, tak jak si ho člověk v dané době formuloval a vytvořil. Představuje mj. vyjádření názoru, jaký les vlastně je, jaké má, resp. plní funkce, a tedy jaké užitky člověku přímo či nepřímo poskytuje, resp. může poskytovat. Je nesporné, že tak jak se měnil názor člověka na význam funkcí lesa, tak se měnila i kategorizace lesů v České republice, ale i jinde ve světě.

Klíčová slova: kategorizace lesů, funkce lesa, lesní zákon

1. Úvod

Můžeme konstatovat, že kategorizace lesů významným způsobem vyplývá z nároků lidské společnosti na užitky z lesa. Tyto nároky se však výrazně během společensko-ekonomického vývoje měnily. Od využívání lesa jako zdroje potravy a prostředku zabezpečení ochrany, přes prioritní chápání lesa jako zdroje dřeva, až po snahu o pochopení lesa v jeho celistvosti a multifunkčnosti, poskytujícího řadu hmotných a nehmotných užitků.

2. Historický vývoj

Jedním z prvních legislativně podchycených předpisů, kde se již vyskytují elementy funkční kategorizace na území dnešní České republiky, je:

Císařský patent č. 250 ř.z. ze 3. prosince 1852, tímto patentem se vydává nový lesní zákon, ve kterém jsou:

- uvedena omezení a opatření, jimiž mají být chráněny lesy
 - na „půdě, která by se snadno rozprchla“,
 - při horní hranici lesní vegetace,
 - „na pobřežích větších vod“,
 - na svazích ohrožených sesuvy půdy.
- do zvláštního režimu vyčleněny lesy sloužící jako
 - ochrana bezpečnosti osob a majetku „proti lavinám, říčení balvanů, padání kamenů, sesouvání skal a země apod.“

Navazujícím právním předpisem je **nařízení ministerstva orby č. 6953 ze 3. července 1873 o dokonalejším vykonávání zákona lesního, o prozkoumání lesů a o založení katastru lesního.**

Tento předpis definuje:

- **lesy chráněné** – mají „...zabezpečit produktivitu lesní půdy a zajistit podstatu lesa, což je především v zájmu vlastníka. Omezující ustanovení uvedená přímo lesním zákonem jsou dána jedině v zájmu dotyčných pozemků lesních a neztenčené jejich podstaty...“

V lesích chráněných se vůbec neuvažovalo s úhradou újmy, která by vlastníkovu lesa z omezení jejich obhospodařování plynula.

- **les ochranný („les pod spravidlo daný“)** – podřízený speciální správě – souboru opatření. Zde jsou zařazovány lesy, v nichž měla být učiněna zvláštní opatření, jako ochrana proti lavinám, zřícení balvanů, padání kamenů, sesouvání skal a země apod.

Postupně se jeho výklad vyvinul tak, že do lesů ochranných (pod spravidlo daných) byly zařazovány „...soubory porostní, které zabraňují ohrožení výnosovosti ploch níže ležících, nebo bezpečnosti dopravních cest a konečně takové lesy, které chrání před přístupem pustošivých vichřic...“ (Konšel, 1934).

Prohlášení těchto lesů podléhalo úřednímu rozhodnutí v zákonem stanoveném řízení. Cílem opatření nebylo jen zajištění vlastní majetkové podstaty a produktivity lesa, ale především ochrana jiných majetků či hodnot. „...dání lesa pod spravidlo může být důvodem, aby vlastník lesa požadoval náhradu škody...“ (Tománek, 1930).

Po skončení druhé světové války došlo pod vlivem politických změn i ke změnám ve vlastnických vztazích. Nicméně funkční zaměření lesnictví s prioritou produkce dřeva se nezměnilo.

Inventarizace lesů v roce 1950 používá a pracuje s termíny:

- **„les výnosový“** s prioritně dřevoprodukční orientací hospodaření
- **„les bez úpravy výnosu“** – zahrnoval lesy chráněné a ochranné ve smyslu císařského patentu 250/1852 ř.z. Jejich rozloha podle Inventarizace lesů 1950 byla v českých krajích (včetně Moravy a Slezska) 187 524 ha.

Pro **„lesy bez úpravy výnosu“** je uváděno synonymum **„lesy účelové“**. Lesy ochranné jsou definovány širěji, než jak je uváděl císařský patent. Oproti tehdy platnému zákonnému ustanovení jsou uvedeny navíc, nebo v širším pojetí lesy:

- a) *vodoochranné* (zvané též vodohospodářské), které ovlivňují vodní režim řek, snižují výkyvy vodních hladin, v jejichž perimetru se nacházejí,
- b) *půdoochranné*, které chrání půdu před erozí a deflací,
- c) *poleochranné*, které svým účinkem chrání okolní zemědělskou půdu před vysoušením, odvátím a pod,
- d) *břehoochranné* (břehové porosty)... se v zásadě kryjí se zákonným pojetím.

K lesům účelovým jsou dále řazeny tzv. „lesy asanační“, které autoři spolu s lesy ochrannými řadí k „lesům melioračním“. Asanační lesy v tehdejší pojetí představují lesy:

- a) *národních parků,*
- b) *zelených pásů* kolem měst, sídlišť a průmyslových středisek (včetně městských parků apod.),
- c) *lázeňské,*
- d) *okrasné,*
- e) a lesy *výzkumných ústavů a lesnických škol, lesy vojenské* a lesy *honební.*

Vyhláška ministra zemědělství a lesního hospodářství č. 75/1958 o hospodářské úpravě, potvrzuje funkční orientaci lesního hospodářství v tehdejší období. Jako cíl dlouhodobého plánování stanovila „...zajišťovat nejhospodárnější dosažení maximálně trvalé a vyrovnané produkce jakostní dřevní hmoty a plnění ostatních užitečných funkcí lesa“ (ZÁSMĚTA, BÖHM, 1962).

Zákon č. 166/1960 Sb. o lesích a lesním hospodářství (lesní zákon) nahrazuje císařský patent č. 250/1852 ř.z., který měl charakter pouze rámcového zákona a v zásadních rysech platil tedy až do roku 1960.

Tento lesní zákon člení všechny lesy podle jejich funkcí na:

- **lesy hospodářské,**
- **lesy zvláštního určení – účelové,**

a pro každou z těchto skupin platí různý způsob hospodaření (ZÁSMĚTA, BÖHM, 1962).

Hlavním posláním lesů hospodářských byla produkce dřevní hmoty. Avšak i v těchto lesích se muselo hospodařit tak, aby se nenarušovaly ostatní funkce lesa, zejména jeho příznivé účinky na vodní režim krajiny.

Za **lesy účelové** mohly být prohlášeny:

- a) lesy v oblastech vodohospodářsky státně důležitých,
 - b) lesy v bezprostředním okolí zdrojů pitné vody, nádrží pitné vody a vodních děl,
 - c) lesy v ochranných pásmech pro přírodní léčivé zdroje,
 - d) pokusné lesy výzkumných ústavů lesnických a lesnických škol,
 - e) uznané obory a bažantnice,
-
- f) lesy v horských polohách na přechodu mezi horskými lesy ochrannými a lesy výnosovými, pokud to vyžadují zvláštní důvody (ochranářské apod.),
 - g) lesy lázeňské a rekreační, lesy v okolí léčebných zařízení a zelené pásy v okolí sídlišť,
 - h) lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích,
 - i) ochranné lesní pásy,
 - j) ochranné lesy nad vegetační hranicí hospodářských dřevin (pásma kosodřeviny)
 - k) ochranné lesy pod vegetační hranicí hospodářských dřevin,
 - l) ochranné lesy v oblasti lavin.
 - m) lesy, u nichž to vyžadují zájmy ochrany přírody, kulturních památek, případně jiný důležitý obecný zájem.

Hospodářská úprava lesů členila účelové lesy do dvou skupin. Ve skupině I. (viz výše) byly zahrnuty lesy pod písmeny a) až e); ve skupině II. byly potom zahrnuty lesy pod zbývajícími písmeny f) až m). Hlavní rozdíl mezi těmito dvěma skupinami byl v možnostech těžební úpravy. Zatímco u lesů v I. skupině bylo možné plánovat těžby do výše těžebních

ukazatelů, u lesů ve II. skupině se plánovala těžba do výše těžebních možností s ohledem na účelové funkce lesa (NEUMAN, 1965).

Zákon Federálního shromáždění ČSSR č. 61/1977 Sb. o lesích byl dalším významným právním předpisem, který upravoval kategorizaci lesů na území dnešní České republiky. Zákon rozlišoval tři základní kategorie lesů:

- **Lesy hospodářské** jako lesy, jejichž hlavním posláním je produkce jakostní dřevní hmoty při současném zajišťování ostatních funkcí lesů.
- **Lesy ochranné** jako lesy, jejichž funkční zaměření vyplývá z daných přírodních podmínek. V těchto lesích se musí hospodařit tak, aby se především zlepšovala jejich ochranná funkce.
- **Lesy zvláštního určení** jako lesy se zvláštním posláním, které vyplývá ze specifických důležitých společenských potřeb, jimiž se řídí i způsob hospodaření.

Tento zákon se, ve srovnání se zákonem č. 166/1960 Sb., již významným způsobem zabývá otázkou polyfunkčnosti lesního hospodářství, což se projevilo mj. právě v nové úpravě kategorizace lesů.

Vyhlašování lesů ochranných a zvláštního určení řešil **zákon ČNR č. 96/1977 Sb. o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství**.

Navazujícím právním předpisem byla **vyhláška MLVH ČR č. 13/1978 Sb. o kategorizaci lesů, způsobech hospodaření a lesním hospodářském plánování**. Podle § 2 této vyhlášky byly **lesy hospodářskými** všechny lesy, které nebyly vyhlášeny za lesy ochranné nebo za lesy zvláštního určení.

Tato vyhláška členila **lesy ochranné** do čtyř subkategorií:

- a) *lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích*, jako jsou sutě, strže, hřebeny a stráně se souvisle vystupující matečnou horninou, nezpevněné šterkové nánosy a hluboká rašeliniště,
- b) *vysokohorské lesy pod hranicí stromové vegetace*, které plní funkci ochrany níže položených lesů, lesy na exponovaných horských hřebenech pod silným klimatickým vlivem a lesy pro snížení nebezpečí vzniku lavin,
- c) *lesy v pásmu kosodřeviny*,
- d) *lesy potřebné k zajištění ochrany půdy* zahrnovaly jednak lesy na svážných územích a dále zejména ochranné lesní pásy.

Ve srovnání s první právní úpravou (císařským patentem č. 250/1852 ř.z.) vyhláška č. 13/1978 Sb. nerozlišuje ochranné lesy na lesy chráněné a lesy ochranné (pod spravidlo dané).

Lesy zvláštního určení členila zmiňovaná vyhláška do sedmi subkategorií:

- a) *lesy v ochranných pásmech vodních zdrojů*, pokud jde o pásma I. stupně,
- b) *lesy v ochranných pásmech přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod stolních*, dále *lesy lázeňské* a lesy v okolí zařízení léčebně preventivní péče,
- c) *lesy v uznaných oborách a samostatných bažantnicích*,

- d) *určené lesní porosty národních parků a chráněných krajinných oblastí a ostatní území chráněná podle předpisů o státní ochraně přírody, vyžadující odlišný způsob hospodaření,*
- e) *lesy postihované exhalacemi tak, že vyžadují odlišný způsob hospodaření,*
- f) *lesy pro lesnický výzkum,*
- g) *lesy v nichž jiné důležité potřeby společnosti vyžadují odlišný způsob hospodaření.*

3. Současná právní úprava kategorizace lesů v ČR

Zákon č. 289/1995 Sb. o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon) deklaruje v § 1 mj. vytvoření předpokladů pro plnění všech funkcí lesa a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm. Z toho tedy vyplývá, že v současné době platný lesní zákon významným způsobem podporuje polyfunkční způsob hospodaření v lesích.

Zákon člení lesy do tří základních kategorií:

- **Lesy hospodářské.**
- **Lesy ochranné.**
- **Lesy zvláštního určení.**

Lesy hospodářské jsou podle zákona lesy, které nejsou zařazeny v kategorii lesů ochranných nebo lesů zvláštního určení.

Lesy ochranné člení zákon v § 7 do tří subkategorií:

- a) *lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích (sutě, kamenná moře, prudké svahy, strže, nestabilizované náplavy a písky, rašelinisté, odvaly a výsyvky apod.),*
- b) *vysokohorské lesy pod hranicí stromové vegetace chránící níže položené lesy a lesy na exponovaných hřebenech,*
- c) *lesy v klečovém lesním vegetačním stupni.*

Lesy zvláštního určení jsou ošetřeny v § 8 lesního zákona definováním dvou základních skupin – lesy, které jsou lesy zvláštního určení „ze zákona“ a lesy, které za lesy zvláštního určení mohou být vyhlášeny, pokud veřejný zájem na plnění mimoprodukčních funkcí je u nich nadřazen funkcím produkčním.

Lesy zvláštního určení ze zákona jsou lesy, které nejsou lesy ochrannými a nacházejí se:

- a) *v pásmech hygienické ochrany vodních zdrojů I. stupně,*
- b) *v ochranných pásmech zdrojů přírodních léčivých a stolních minerálních vod,*
- c) *na území národních parků a národních přírodních rezervací.*

Do kategorie lesů zvláštního určení lze dále zařadit lesy

- a) *v I. zónách chráněných krajinných oblastí a lesy v přírodních rezervacích a přírodních památkách,*
- b) *lázeňské,*
- c) *příměstské a další lesy se zvýšenou rekreační funkcí,*
- d) *sloužící lesnickému výzkumu a lesnické výuce,*
- e) *se zvýšenou funkcí půdoochrannou, vodoochrannou, klimatickou nebo krajinotvornou,*
- f) *potřebné pro zachování biologické různorodosti,*
- g) *v uznaných oborách a samostatných bažantnicích,*
- h) *v nichž jiný důležitý veřejný zájem vyžaduje odlišný způsob hospodaření.*

O zařazení lesů do kategorie lesů ochranných nebo zvláštního určení rozhoduje orgán státní správy lesů na návrh vlastníka nebo z vlastního podnětu. Na rozdíl od předchozí právní úpravy se lesy potřebné k ochraně půdy přesouvají z lesů ochranných do lesů zvláštního určení. Podrobnější informace o nyní platné kategorizaci lesů můžeme samozřejmě najít v lesním zákoně, např. DROBNÍK, DAMOHORSKÝ, 1996.

4. Závěr

Vzhledem k danému rozsahu tohoto příspěvku není možné se zabývat historickým vývojem kategorizace lesů v ČR v plném rozsahu a ve všech jeho souvislostech. Příspěvek stručným způsobem uvádí nejvýznamnější milníky v kategorizaci lesů u nás, a to od doby, kdy legislativně bylo toto úsilí prvně podchyceno a kdy tyto snahy v sobě obsahovaly první prvky kategorizace lesů. Diskuze kolem nyní platné kategorizace lesů naznačují, že současná úprava kategorizace lesů v České republice se může jevit jako nevyhovující nebo spíše „přežitá“. Významné osobnosti odborné lesnické veřejnosti se angažují za úpravu stávající kategorizace. Úprava by mohla představovat posun od antropocentrického pojetí funkcí lesů k ekosystémové systemizaci funkcí „prostým rozlišením naturálních schopností (účinků) lesů. Není v ní uplatňována žádná společenská hierarchie ani zájmové požadavky“ (Vyskot, 2003). Naopak jiní autoři nepovažují členění funkcí lesa na produkční a mimoprodukční za umělé ani překonané, ale naopak za přirozené a objektivní. Uvidíme tedy, jakým směrem se vývoj v této oblasti bude ubírat dál. Tento příspěvek má učinit skromný pohled do minulosti, neboť v minulosti můžeme často najít poučení, jak se vyvarovat chyb v budoucnosti.

Literatura

1. Drobník, J., Damohorský, M. 1996. Lesní zákon a předpisy související – Texty s předmlouvou. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996. 252 s. ISBN 80-7179-080-X.
2. Konšel, J. 1934. Naučný slovník lesnický, díl I. Svazek 17. Matice lesnická v Písku: 1934.
3. Neuman, H., et. al. 1965. Lesnická taxace. Praha: SZN, 1965.
4. Tománek, F. 1930. Zákony a předpisy lesní. Praha Vršovice: Löschner a spol., 1930.
5. Vyskot, i., et al. 2003. Kvantifikace a hodnocení funkcí lesů České republiky. 1. vyd. Praha: MŽP, 2003. 186 s. ISBN 80-900242-1-1.
6. Zásměta, V., Böhm, A. 1962. Lesní zákon, prováděcí vyhláška a další právní předpisy týkající se lesního hospodářství. Praha: SZN, 1962.

Příspěvek je součástí prací na výzkumném záměru MSM 6215648902 – 2/2/2.

Autor

Ing. Roman Dudík, Ph.D.

Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky

Lesnická a dřevařská fakulta

Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně

Zemědělská 3, 613 00 Brno

Česká republika

e-mail: dudik@mendelu.cz

tel.: +420 545 134 071

Poskytování náhrad za omezené užívání nemovitostí v ochranných pásmech vodních zdrojů

Jaroslav Jánský
Provozně ekonomická fakulta
MZLU v Brně

1. Úvod

Pro život všech organismů a samozřejmě také pro člověka je voda nenahraditelná a existenčně naprosto nezbytná. Rozsáhlá devastace vodního režimu krajiny započatá v minulém období v mnoha směrech stále přetrvává a proto má péče o vodní zdroje stále zásadní význam. Vodu musíme přísně chránit a velmi racionálně ji využívat.

Odpovědné využívání a ochrana vod jsou celospolečenskou záležitostí zejména proto, že v podmínkách naší republiky leží značná část odpovědnosti na MZe ČR, které zodpovídá za řízení zemědělství, lesního a vodního hospodářství. Obhospodařovaná plocha spadající pod tento resort představuje převážnou část (asi 90 %) naší krajiny.

Zemědělci a lesníci jsou však ve svých vlastnických právech ochranou vodních zdrojů stále výrazně omezováni. Proto se správci vodních děl snaží stanovit obecně platné a objektivní podmínky pro případné finanční vyrovnání této účelově zaměřené ochrany vodních zdrojů.

2. Prokázání omezeného užívání nemovitostí v ochranných pásmech vodních zdrojů

Tuto problematiku ve vazbě na zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) nově upravuje Metodický pokyn k postupu státních podniků Povodí při poskytování náhrad za omezení užívání nemovitostí v ochranných pásmech vodních zdrojů.

Metodický pokyn upravuje náležitosti prokázání omezeného užívání nemovitostí v ochranných pásmech vodních zdrojů (speciální ochrana vod) a posuzování oprávněnosti nároku ve smyslu § 30 odst. 9 vodního zákona.

Za omezené užívání nemovitostí v ochranných pásmech vodních zdrojů se považují pouze ta omezení, která vznikla z rozhodnutí vodoprávních úřadů o stanovení nebo změně ochranných pásem. Za omezení užívání nemovitostí, ve smyslu tohoto ustanovení vodního zákona se nepovažují omezení a povinnosti vyplývající z platných právních předpisů, zejména:

- zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů (§ 33 odst. 2 a prováděcí předpis k tomuto ustanovení – Nařízení vlády č. 103/2003 Sb., o stanovení zranitelných oblastí a používání a skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření v těchto oblastech),
- zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů a prováděcího předpisu – vyhl. č. 13/1994 Sb.,
- zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Podnikatelský subjekt, který hospodaří v ochranných pásmech vodních zdrojů, musí k prokázání své újmy tj. finanční náhrady předložit následující podklady. Jedná se mimo základních údajů o podnikatelském subjektu i o doložení následujících dokumentů pro posouzení oprávněnosti nároku:

- výpisu z katastru nemovitostí ne starší 3 měsíců,
- při žádosti o náhradu za omezení užívání pozemků (kopií mapy katastru nemovitostí a výčet pozemků s výměrou pozemků nacházejících se v ochranném pásmu),
- nabývací titul k nemovitosti, popřípadě jiný doklad opravňujícím k užívání nemovitosti (např. nájemní smlouva),
- v případě, že je žadatelem jiná osoba než vlastník pozemků, předkládá žadatel (např. uživatel) plnou moc udělenou vlastníkem pozemků zmocňující k vyřízení náhrady za omezení užívání a její výši. Náhrada může být této osobě vyplacena, jen pokud tak výslovně stanoví plná moc,
- výčet jednotlivých omezení vyplývajících pro žadatele z rozhodnutí o stanovení nebo o změně ochranných pásem vodárenských nádrží,
- porovnání původního způsobu hospodaření s hospodařením podle omezujících podmínek včetně návrhu výše požadované úhrady; tento podklad lze nahradit dohodou o paušální náhradě.

Následně státní podnik Povodí posoudí oprávněnost i výši požadované náhrady, k čemuž si může zajistit zpracování odborného posudku.

Posouzení finanční náhrady mezi oběma stranami tj. žadatelem (zemědělským podnikem) a státním podnikem Povodí se zpravidla řeší formou dohody o paušální náhradě, která se pohybuje v rozmezí 500 – 1000 Kč na hektar plochy související s omezeným hospodařením v ochranném pásmu vodárenské nádrže. Pokud zemědělský podnik požaduje finanční náhradu vyšší musí doložit žádost zdůvodněným návrhem výše požadované úhrady.

3. Návrh výpočtu finanční náhrady

V této části příspěvku uvedeme schématický příklad zdůvodněného návrhu výše požadované úhrady, který žadatel doloží k žádosti o náhradu za omezení užívání pozemků a staveb v ochranném pásmu vodárenské nádrže.

Návrh výpočtu finančních náhrad v ochranných pásmech vodárenských nádrží vychází z konkrétních klimatických a půdních podmínek ochranného území vodárenské nádrže (dále VN). Struktura plodin vychází z osevního postupu typického pro toto území. Pro jednoduchost a schematičnost řešení uvedeme příklad, kdy se jedná o podnik hospodařící na výměře 100 hektarů zemědělské půdy.

Navrhovaná struktura plodin v ochranném území VN :

50 % obilovin z toho: pšenice ozimá 25%, ječmen jarní 5%, ječmen ozimý 12%, žito 5%, oves 3%, dále jsou pěstovány: 10 % brambory, 10 % jetel a vojtěška, 5 % kukuřice na siláž, 10 % trvalé louky, 5 % dočasné louky , 5 % len, 5 % řepka.

Tabulka 1: Výpočet finančních náhrad v ochranném území VN

Pšenice ozimá	75	3,0	4,0	-1,0	55 000	80 000
Ječmen jarní	75	3,1	4,0	-0,9	9 000	36 000
Ječmen ozimý	75	3,0	4,0	-1,0	24 600	13 500
Žito	75	3,1	4,0	-0,9	12 150	16 650
Oves	75	2,9	4,0	-1,1	7 920	10 890
Brambory	30 t hnoje	15,0	19,7	-4,7	94 000	188 000
Řepka	75	1,5	3,0	-1,5	42 750	49 500
Kukuřice na siláž	30 t hnoje	25,0	30,0	-5,0	12 500	15 000
celkem					257 920	409 540

Vysvětlivky:

- a - povolené množství kg dusíku v ochranném území VN - se řídí individuálně dle stanovených podmínek diferencované ochrany,
- b - teoretický výnos odvozený dle jednotlivých plodin (v t . ha⁻¹)
- c - hektarový výnos je stanoven dle ekologicko-výrobní hladiny (EVH) a vychází se ze spodní úrovně výnosové intenzity (v t . ha⁻¹)
- d - rozdíl teoretického výnosu a výnosu dle EVH, tj. b-c (v t . ha⁻¹)
- e - roční výše finanční náhrady na celkové ploše pěstované plodiny dle uvedené výrobní struktury při cenách produktů stanovených na spodní hranici tržní ceny (v Kč)
- f - roční výše finanční náhrady na celkové ploše pěstované plodiny dle uvedené výrobní struktury při cenách produktů stanovených na horní hranici tržní ceny (v Kč)

Pozn.: U porostů trvalé louky, dočasné louky a lnu hnojení dusíkem nepřekračuje omezující hranici a tudíž neomezuje výnos. Z toho důvodu se s nimi v propočtech finančních náhrad dále neuvažuje.

Finanční náhrady uvedené ve sloupcích „e, f“ vycházejí z následujícího cenového rozpětí uvedeného v tržních cenách zemědělských výrobců:

pšenice	2200 - 3200 Kč*t ⁻¹
ječmen	2000 - 3000 Kč*t ⁻¹
žito	2700 - 3700 Kč*t ⁻¹
oves	2400 - 3300 Kč*t ⁻¹
brambory	2000 - 4000 Kč*t ⁻¹
řepka	5700 - 6600 Kč*t ⁻¹
kukuřice na siláž	500 - 600 Kč*t ⁻¹ (jedná se o nákladovou cenu)

Roční výše finanční náhrady uvedená ve sloupcích „e, f“ vychází ze součinu plochy zemědělské půdy dle jednotlivých plodin, rozdílu hektarového výnosu uvedeného dle výrobní struktury podniku a ceny produkce jednotlivých plodin. Ceny produkce obilovin a brambor vycházejí z úplné tržní realizace uvedených produktů, což v podmínkách zemědělských podniků zabývajících se výrobou živočišných výrobků nepřichází v úvahu.

4. Závěr

Závěrem je nutno uvést, že finanční náhrady na hektar plochy v ochranném území vodárenských nádrží se mohou pohybovat dle výše uvedené metodiky výpočtu v rozpětí 2 579 Kč až 4 095 Kč. Toto rozpětí je významně ovlivněno cenami zemědělské produkce, které by při výpočtu měli být volitelnou proměnou s ohledem na vývoj trhu se zemědělskými komoditami.

Pokud státní podnik Povodí uzná oprávněnost i vyšší požadované náhrady a byly-li žadatelem předloženy všechny doklady, učiní státní podnik Povodí žadateli písemný návrh smlouvy, která bude splňovat náležitosti předepsané obecně platnými právními předpisy.

Literatura

1. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
2. Metodický pokyn k postupu státních podniků Povodí při poskytování náhrad za omezení užívání nemovitostí v ochranných pásmech vodních zdrojů dle § 30 odst. 9 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, Věstník MZe č.1, 2005

Autor:

Doc. Ing. Jaroslav Jánský, CSc.,
Ústav podnikové ekonomiky,
Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně
Zemědělská 1, 613 00 Brno
e-mail: jansky@mendelu.cz

Právní a ekonomické aspekty kategorizace lesů

Václav Kupčák

Lesnická a dřevařská fakulta

MZLU v Brně

1. Úvod

Problematika hodnocení produkční i mimoprodukční významnosti lesa pro společnost je velmi komplikovaná nejen proto, že les je sám o sobě složitým objektem, jehož působení je v rámci společnosti mnohostranné, ale rovněž proto, že les a soustava jeho užitných hodnot se stále vyvíjejí v souladu s vývojem společenských potřeb. Vyjadřování společenské významnosti funkcí lesa se tak stává společenskou sociálně-ekonomickou kategorií, a je součástí společenských věd – zejména ekonomických a sociologických [Šišák, Švihla, Šach 2003].

Základním atributem každé právní společnosti je, že její vůli či zásadní problémy řeší příslušná legislativa včetně případných nástrojů (normativních, ekonomických atd.). Přes široký základ dosavadního poznání a hodnocení funkcí lesů, vč. dlouhodobě řešených výzkumných aktivit, je skutečností, že současný zákon č.289/1995 Sb. (dále lesní zákon), vedle specifikace produkčních a mimoprodukčních funkcí lesů stanoví v další úrovni kategorizaci lesů, prostřednictvím které je deklarován společenský zájem na plnění funkcí lesů. Vedle lesního zákona je kategorizace lesů zakotvena v celé řadě dalších právních předpisů.

Kategorizace lesů je součástí hlavních produkčních činitelů v lesním hospodářství (LH) a je zapracována v oblastních plánech rozvoje lesů (OPRL), zejména však vyhotovených lesních hospodářských plánech (LHP) či lesních hospodářských osnovách (LHO).

Jednou ze základních podmínek hospodaření v lesích (a svým způsobem i existence lesního hospodářství jako odvětví) je předpoklad vyrovnaného hospodaření, resp. že vlastník lesa je schopen výdaje uhrazovat z dosahovaných příjmů. Ekonomickou základnou jsou zde příjmy z realizovaného dříví oproti výdajům na pěstební činnost, a výsledné saldo - hospodářský výsledek. Lze předpokládat že se toto saldo bude lišit podle jednotlivých kategorií, respektive že hlavním zdrojem budou výnosy z kategorie lesů hospodářských, jež zpravidla saturují případné negativní saldo dalších kategorií, hlavně lesů ochranných.

Analýza ekonomických aspektů kategorie lesů byla iniciována v souvislosti s potřebou identifikace dopadů návrhu nového systému kategorizace lesů a možnosti řešení případných kompenzací, v rámci Národního lesnického programu ČR, vyhlášeného v roce 2003 (NLP). V dalším kroku však zejména s přípravou věcného návrhu nového lesního zákona v roce 2006.

2. Průměty kategorizace lesů v právních předpisech v ČR

Kategorizace lesů je vedle zákona o lesích zakotvena v řadě prováděcích, avšak i dalších obecně platných předpisech. V případě úpravy stávající kategorizace je tedy zřejmý návazný legislativní proces, resp. nutné legislativní změny. Část těchto změn má svým charakterem relativně významný vliv (např. vliv na oceňování lesů).

V přímé návaznosti na lesní zákon vystupuje úřední výpočet poplatku za odnětí lesních pozemků (podle přílohy lesního zákona). Jak výpočet poplatku za dočasné odnětí, tak poplatek za trvalé odnětí lesních pozemků se stanoví podle faktorů ekologické váhy lesa, jež jsou sestaveny podle kategorií a subkategorií lesů.

Ve vyhlášce MZe č. 77/1996 Sb., o náležitostech žádosti o odnětí nebo omezení a podrobnostech o ochraně pozemků určených k plnění funkcí lesa, lze průmět kategorizace shledat v náležitosti žádosti, kdy žádost obsahuje ... „údaje lesního hospodářského plánu nebo lesní hospodářské osnovy o lesních porostech na dotčených pozemcích, včetně jejich zařazení do hospodářských souborů a kategorií lesa“.

Ve vyhlášce MZe č. 80/1996 Sb., o pravidlech poskytování podpory na výsadbu minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin a o poskytování náhrad zvýšených nákladů:

- poskytování náhrad zvýšených nákladů vzniklých z omezeného způsobu hospodaření v lesích zvláštního určení,
- poskytování náhrad zvýšených nákladů vzniklých z plnění opatření uložených orgány státní správy lesů ve prospěch účelového hospodaření v lesích ochranných nebo v lesích zvláštního určení.

Ve vyhlášce MZe č. 83/1996 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů, kdy oblastní plán mj. obsahuje přehled veřejných zájmů deklarovaných zejména prostřednictvím kategorizace lesů a výhled jejich vývoje. Ve věci vymezení hospodářských souborů se mj. vychází z funkčního zaměření lesa na základě veřejných zájmů, deklarovaných prostřednictvím kategorizace lesů.

Ve vyhlášce MZe č. 84/1996 Sb., o lesním hospodářském plánování:

- hospodářská kniha - z údajů o stavu lesa se pro porosty uvádí příslušná přírodní lesní oblast, kategorie lesa,
- plochová tabulka sestává z výčtu parcelních čísel všech pozemků určených k plnění funkcí lesa pojatých do plánu, s uvedením výměr parcel, dále z výčtu porostní půdy dle porostů a vyšších jednotek, bezlesí a jiných pozemků s jejich označením. Údaje jsou členěny dle katastrálních území a dle kategorií lesů,
- porosty se vymezují jako plošně souvislé části lesa, odlišující se od sebe druhovou, věkovou či prostorovou skladbou, kategorií lesů nebo vyžadující odlišné hospodaření.
- odvození závazného ustanovení maximální celkové výše těžeb - výše mýtní těžby se pro kategorii lesů hospodářských a lesů zvláštního určení ...,
- náležitosti osnov -osnova obsahuje: ... podrobné údaje pro porosty, porostní skupiny či etáže a dřeviny zahrnují identifikaci vlastníka lesa, přírodní lesní oblast, kategorii lesa ...

V návazné Metodice výpočtu závazných ustanovení LHP a LHO MZe ČR č.j.: 1480/99-5110 ze dne 17.8.1999 (upravené znění ze dne 12.1.2000):

... Výše těžby mytní odvozená z ukazatele “normální paseka” se určuje pro kategorii lesa hospodářského a pro kategorii lesa zvláštního určení s výjimkou případů uvedených v § 8, odst. 12 vyhl. č. 84/1996 Sb., – tj. s výjimkou prvních zón národních parků, prvních zón chráněných krajinných oblastí, národních přírodních rezervací a přírodních rezervací.

V zákoně č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku je úprava základní ceny lesních pozemků i lesních porostů odvozena od kategorií lesů, a další vlivy působící na využitelnost lesních pozemků stanoví vyhláška.

V této návazné vyhlášce č. 540/2002 Sb. je vlastní úprava základních cen lesních pozemků (příloha 22) a úprava základních cen lesních porostů (příloha 29) - srážky až o:

Úprava základních cen lesních pozemků:	Srážka v %
Lesy v pásmu hygienické ochrany vodních zdrojů I. stupně	30
Lesy v ochranném pásmu zdrojů přírodních léčivých a stolních minerálních vod	30
Lesy národních parků - 1. zóna	40
- 2. zóna	20
Lesy ve zvláště chráněných územích	20
Lesy v systému ekologické stability krajiny	30

Úprava základních cen lesních porostů – ochranné lesy:	Srážka v %
Lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích	80
Lesy vysokohorské pod hranicí horní vegetace	80
Lesy v klečovém lesním vegetačním stupni	80
Úprava základních cen lesních porostů – lesy zvláštního určení:	
Lesy v pásmu ochrany hygienických vodních zdrojů I. st	20
Lesy v ochranném pásmu zdrojů přírodních léčivých a stolních minerálních vod	20
Lesy národních parků - 1. zóna	40
- 2. zóna	20
Lesy ve zvláště chráněných územích	20

V neposlední řadě lze průmět stávající kategorizace lesů vztáhnout k zákonu č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, kdy předmětem daně z pozemků nejsou lesní pozemky, na nichž se nacházejí lesy ochranné a lesy zvláštního určení.

3. Metodický přístup identifikace a kvantifikace ekonomických aspektů

Základní hypotézou při analýze ekonomických dopadů systému kategorizace lesů a návazně možnosti řešení případných kompenzací z návrhu nové kategorizace je předpoklad, že jednotlivé kategorizace ovlivňují základní stavové a zejména tokové ekonomické ukazatele vlastníků lesů, popřípadě dalších hospodařících subjektů. Počínaje základním sledovaným rozdílovým ukazatelem, jímž bezesporu je hospodářský výsledek na 1 ha lesa, přes náklady a výnosy, resp. tokové veličiny vč. cash-flow, až po stavové veličiny, zahrnující rentabilitu hospodaření vč. hodnoty (ceny) lesa jako takového.

Uvedené ukazatele a veličiny (vč. vybraných ukazatelů finanční analýzy) lze sestavit do podoby ekonomického modelu. Konstrukce předpokládaného ekonomického modelu uvažuje se stanovením standardů produkčních a sociálně-ekonomických funkcí LH ČR na základě

současné kategorizace lesů, odvozeně od relací v hospodářských lesích. V dalším kroku by pak logicky navazoval postup, umožňující vlastníkům, nájemcům a správcům lesa vyčíslit újmy z omezení hospodaření s lesním majetkem (vč. případně vyplývající další újmy z přijatého návrhu nového systému kategorizace lesů), odvozením metodou rozdílových odchylek.

Při konstrukci ekonomického modelu se vychází prioritně z účetní evidence, respektive identifikace příslušných nákladových a výnosových druhů, u nichž se předpokládají změny (viz druhové třídění nákladů - úroveň účetní analytické evidence, vč. členění nákladů dle výkonů a jejich operativní a kalkulační podchycení v příslušných operátech). Ve věci identifikace výnosů lze opět prioritně vycházet z druhového třídění výnosů. Vybrané veličiny ze standardizovaných účetních výkazů (viz vyhláška č. 500/2002 Sb. pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví) představují vstupy pro finanční analýzy.

Metodika by dále zahrnovala postup při výběru zájmových subjektů (vlastníků lesů) pro identifikaci funkcí a testování modelu (standardu).

Pro různost právních forem, ve kterých vyvíjejí hospodářskou činnost vlastníci lesů, včetně skutečnosti, že daná problematika se v určitých aspektech týká i tzv. podnikatelských subjektů v LH (podniků poskytujících služby), bylo přijato jednotné označení „lesní podnik“.

Vedle snahy o podchycení různých právních forem důležitým aspektem posuzování ekonomických relací je velikost lesního majetku, jako jeden z předpokladů hospodářské vyrovnanosti.

V rámci úvodních kroků byla provedena identifikace kategorizace lesů v informačních systémech a dotazníkové šetření.

Přístup k identifikaci možností informačních systémů (HA-SOFT) byl podrobně testován u základního modelového objektu.

S konstatováním neexistence možnosti přímého zjištění nákladů, výnosů a potažmo hospodářského výsledku bylo přistoupeno k expertnímu testování v podobě dotazníkového šetření u vybraných 7 subjektů.

Základem dotazníkového šetření bylo expertní přiřazení vah (významnosti) ovlivnění nákladů a výnosů podle jednotlivých kategorií a subkategorií, u vybraných ukazatelů - parametrů:

a) nákladové charakteristiky:

- obnova lesa
- péče o lesní kultury
- prořezávky
- ochrana lesa
- celkem pěstební činnost
- těžba dřeva
- přibližování dřeva
- odvoz dřeva
- oprava a údržba lesních cest.

b) výnosové charakteristiky:

- celkový průměrný přírůst (CPP)
- produkty drobné lesní výroby (DLV), vč. produktů nedřevní produkce
- hodnota předmýtní výtěže dříví (zejména tzv. ziskové probírky)
- hodnota mýtní výtěže.

Šetření bylo koncipováno podle základního schematu s bodováním - kategorie (subkategorie) parametr: 1- ovlivňuje velmi významně, 2- ovlivňuje významně, 3- ovlivňuje bezvýznamně, 4- neovlivňuje.

Východiskem pro vyhodnocení - stanovení výsledné míry negativního ovlivnění hospodářského výsledku v procentickém vyjádření, byly úpravy základních cen lesních pozemků a lesních porostů - viz cit. vyhláška č. 540/2002 Sb.

4. Výsledky

V rámci identifikace výchozích podmínek a omezení informačních systémů bylo konstatováno, že stávající evidence hospodaření lesních podniků neberou ohled na kategorii obhospodařovaného majetku, resp. kategorii lesa lze zprostředkovaně přiřadit jednotlivým lesním porostům podle lesního hospodářského plánu, kde kategorie jednotky prostorového rozdělení lesa (na jednom LHC oddělení + porost + porostní skupina – dále porost) je součástí popisu příslušné jednotky.

Z uvedených skutečností vyplývá požadavek kombinace dvou vstupních zdrojů při vyčíslování nákladů a výnosů z kategorií lesa na lesním majetku. Prvním vstupním zdrojem jsou evidenčně-ekonomické agendy lesního podniku – majetku (evidence výroby a účetnictví podniku – účtové třídy nákladů a výnosů hlavní knihy podniku). Druhým vstupním zdrojem je soubor údajů lesního hospodářského plánu (resp. lesní hospodářské osnovy).

Zpracováním prvního zdroje získáme náklady a výnosy lokalizované na jednotky prostorového rozdělení lesa, z druhého zdroje přiřadíme jednotlivým jednotkám prostorového rozdělení lesa kategorii lesa, do níž jsou zařazeny. Další analýzou takto získaných informací můžeme posoudit ekonomický vliv kategorizace lesů na ekonomiku lesního podniku, potažmo lesního majetku.

Výsledné přepočtené váhy bodového ohodnocení z dotazníkového šetření předpokládaného snížení hospodářského výsledku oproti standardu – lesům hospodářským, vykazovaly následné hodnoty:

Kategorie a subkategorie	Snížení HV (%)
<i>Lesy ochranné</i>	
§ 7 odst. 1 písm. a)	21,4
§ 7 odst. 1 písm. b)	35,7
§ 7 odst. 1 písm. c)	35,7
<i>Lesy zvláštního určení</i>	
§ 8 odst.1 písm. a)	35,7
§ 8 odst.1 písm. b)	35,7
§ 8 odst.1 písm. c)	28,6
§ 8 odst.2 písm. a)	35,7
§ 8 odst.2 písm. b)	35,7
§ 8 odst.2 písm. c)	21,4
§ 8 odst.2 písm. d)	14,3
§ 8 odst.2 písm. e)	14,3
§ 8 odst.2 písm. f)	14,3
§ 8 odst.2 písm. g)	10,7
§ 8 odst.2 písm. h)	14,3

Uvedené výsledné hodnoty, resp. metodika by mohly být použity (po předpokládané verifikaci) také jako pomůcka pro soudní znalce při zdůvodnění úprav základních cen – viz vyhláška č. 540/2002 Sb. - § 30, odst. 3 (úprava základních cen lesních pozemků - příloha 22) a § 35, odst. 1 (úprava základních cen lesních porostů - příloha 29).

5. Závěr

Význam obhospodařování lesů prioritně tkví v trvalosti existence lesů v kulturní krajině. Z vývoje základních produkčních činitelů za období 1998 – 2004 (viz Zprávy o stavu lesa a lesního hospodářství ČR) však vyplývají některé negativní tendence i relace, zejména kdy přes růst těžeb dříví a snižování obnovy lesa, dochází k permanentnímu snižování jednotkového hospodářského výsledku vlastníků lesů – resp. poklesu dosahovaného hospodářského výsledku na 1 ha lesa.

Na území ČR je v mnoha lesích hospodaření omezováno z různých příčin. Jedná se o plochy, kde omezení působí společnost svojí vlastní negativní činností (imise, atd.), nebo kde to společnost vyžaduje pro naplnění jiných funkcí, ale i tam kde omezení je dáno přírodními podmínkami (lesy na nepříznivých stanovištích), příp. je výsledkem zájmu vlastníka – obory, bažantnice, aj. Výměru lesů s omezením hospodaření z hlediska kategorizace, z hlediska ochrany přírody, z hlediska pásem ohrožení, z hlediska SLT – lesy nevýnosové (nezařazené do lesů ochranných), lze kalkulovat na základě dostupných údajů v současné době již na více než 50% plochy lesů v ČR.

Zejména tam, kde dochází k ekonomické újmě z důvodu požadavků společnosti na intenzifikaci příslušných funkcí lesa, je třeba vzniklé ekonomické újmy identifikovat, kvantifikovat a následně i hradit, aby byla v tržním hospodářství zajištěna konkurenceschopnost daného vlastníka ve srovnání s ostatními, kteří nebyli takto postiženi, a aby byla zajištěna konkurenceschopnost účelné produkce dřeva jako obnovitelné a ekologické, environmentálně příznivé suroviny. [Šišák 2005]

Kategorizace lesů je podstatným atributem podmínek hospodaření v lesích. Vycházeje ze stávající kategorizace lesů podle zákona o lesích lze předpokládat konkrétní projevy na hospodaření v rámci jednotlivých kategorií a subkategorií, resp. omezení jež stávající kategorizace vyvolává. Omezení, projevující se ve vyšších nákladech a nižších dosahovaných výnosech, a zobrazující v hospodářských výsledcích vlastníků lesů ale také v hospodářských výsledcích případných tzv. podnikatelských subjektů v LH.

V případě změny kategorizace, lze předpokládat i změny předmětných podmínek, tj. nákladů, výnosů a hospodářského výsledku.

Základní premisou případného návrhu nového systému kategorizace lesů, resp. řešení případných kompenzací je výpočet těchto kompenzací na základě rozdílu hospodářského výsledku za běžných podmínek hospodaření (resp. při stávající kategorizaci) oproti hospodářskému výsledku při nové kategorizaci. Přitom zůstává, že výdaje v LH jsou kryty dosahovanými příjmy, resp. výnosy z prodeje dříví.

Jedním ze zásadních zjištění je skutečnost, že relevantní hospodářské veličiny, počínaje pěstebními a těžebními ukazateli až po ukazatele ekonomické, nejsou vlastníky lesa sledovány podle kategorií. Navíc ani v minulosti ani v současnosti pak nebyla tato

problematika analyzována, natož podchycena lesnickým ekonomickým výzkumem. Na druhé straně bylo zjištěno, že informační systémy za určitých podmínek toto zjištění umožňují.

Literatura

1. Bartuněk, J. Některé ekonomické aspekty mimoprodukčních funkcí lesa. Sborník prací z 18. světového kongresu Společnosti pro vědu a umění 96. Brno, 1996, s. 32-36
2. Kaňok, F. Oceňování veřejně prospěšných funkcí lesů, úhrada újmy – konkurenční nevýhody v ekonomické srovnatelnosti produkce českého dříví po vstupu do EU. In. Sborník referátů ze semináře OLH ČAZV (21.10.2003) „Základní problémy věcného a peněžního hodnocení společenských funkcí lesa“. Správa CHKO Český Kras, ČAZV Komise pro mimoprodukční funkce lesa, Společnost pro rozvoj Českého krasu, o.s., Karlštejn 2004
3. Kupčák, V. Pojetí funkcí lesa a produkce lesního hospodářství. In. Sborník referátů ze semináře OLH ČAZV „Základní problémy věcného a peněžního hodnocení společenských funkcí lesa“. Správa CHKO Český Kras, ČAZV Komise pro mimoprodukční funkce lesa, Společnost pro rozvoj Českého krasu, o.s., Karlštejn 2004, s. 27 – 32 (NAZV)
4. Kupčák, V. Rentabilita státních podniků v LH ČR. Lesnická práce, 2004, roč. 83, č. 8, s. 15 - 16 ISSN 0322-9254
5. Kupčák, V. Produkce lesního hospodářství ČR a možnosti aplikace kapacitních úloh. In Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „LOGISTICKO-DISTRIBUČNÉ SYSTÉMY“, TU Zvolen, 2005, s. 108 – 113, ISBN 80-228-1446-6
6. Šišák, L. - Švihla, V. - Šach, F. Oceňování společenské sociálně-ekonomické významnosti základních funkcí lesa. Ministerstvo zemědělství, odbor lesního hospodářství, Praha 2003, ISBN 80-7084-234-2
7. Šišák, L. – Šach, F. – Kupčák, V. – Švihla, V. – Pulkrab, K. – Černohous, V.: „Vyjádření společenské efektivity existence a využívání funkcí lesa v peněžní formě v České republice“. Projekt NAZV č. QF 3233. Periodická zpráva. Fakulta lesnická a environmentální ČZU v Praze, 2004, s. 77.
8. Šišák, L. – Sloup, M. – Křepela, M.: Zpracování návrhu na úpravu postupů sledujících vlnění dalších lesů z kategorie lesů hospodářských do kategorií, kde je produkční funkce omezována. Studie. Fakulta lesnická a environmentální ČZU v Praze, 2005, s. 31.
9. Zprávy o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky, MZe ČR Praha, vyd. 1997 – 2004

Příspěvek byl zpracován v rámci řešeného výzkumného záměru 2103/ZA450014-1/3/7.

Autor:

Doc. Ing. Václav Kupčák, CSc.

Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky

Lesnická a dřevařská fakulta

Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno

Zemědělská 3, 613 00 Brno, Česká republika

e-mail: kupcak@mendelu.cz

Metodika posouzení ekonomiky kategorizace lesů pomocí informačních technologií

Petr Polster

Lesnická a dřevařská fakulta

MZLU v Brně

1. Úvod

Pro posouzení ekonomického vlivu kategorizace lesů na hospodaření vlastníka lesa je nutné zjistit výši nákladů a výnosů lesního majetku podle jednotlivých kategorií lesů, které na majetku jsou zastoupeny. Podle zákona č. 289/1995 Sb., § 6, jsou lesy v České republice rozděleny do tří kategorií (lesy ochranné, lesy zvláštního určení a lesy hospodářské). První dvě kategorie se ještě rozdělují do podskupin kategorií (viz znění zákona č. 289/1995 Sb., §§ 7-8).

2. Výchozí podmínky a omezení

Běžné (primární, provozní, ERP) systémy jsou konstruovány pro podporu základních firemních procesů. Jejich cílem je zachycovat a uchovávat podrobná data pro různé agendy podniku – účetnictví, odbyt, výroba, sklady apod.

Charakter, princip a běžná praxe těchto systémů přináší řadu omezení pro získávání, analýzu informací a pro daty podporované manažerské rozhodování, např. nekonzistentní číselníky, nepropojené úlohy, samostatné agendy pro různé účely, dále data obsažená v geograficky vzdálených lokalitách, které nejsou propojeny na centrální systém. Pro běžného uživatele na manažerské úrovni nejsou tedy data bezproblémově dosažitelná. Kromě toho velké objemy špatně strukturovaných dat zapříčiňují dlouhou dobu odezvy na složitější v systému nepředdefinované dotazy, i když výkon současných prostředků výpočetní techniky tuto nevýhodu špatně strukturovaných dat odstraňuje. Pokud nejsou data uspořádána databázově, dotazy nejsou většinou vůbec možné.

Složitá datová struktura znesnadňuje orientaci v datech a následné generování odvozených informací. Historická data jsou často oddělena (zálohována) od provozních systémů a jsou uživatelům těžko dostupná. Aktualizace a inovace programového vybavení zapříčiňuje velmi složitou orientaci v dlouhodobých (historických) datech a nutnost neustále se učit nové technologie.

Stávající evidence hospodaření lesních podniků neberou ohled na kategorii obhospodařovaného majetku. Kategorii lesa lze jen zprostředkovaně přiřadit jednotlivým lesním porostům podle lesního hospodářského plánu, kde kategorie jednotky prostorového rozdělení lesa (na jednom LHC oddělení + porost + porostní skupina – dále porost) je součástí popisu příslušné jednotky.

Z uvedených skutečností vyplývá požadavek kombinace dvou vstupních zdrojů při vyčíslování nákladů a výnosů z kategorií lesa na lesním majetku. Prvním vstupním zdrojem jsou *evidenčně-ekonomické agendy lesního podniku – majetku* (evidence výroby a účetnictví podniku – účtové třídy nákladů a výnosů). Druhým vstupním zdrojem je soubor údajů *lesního hospodářského plánu* (resp. Lesní hospodářské osnovy).

Zpracováním prvního zdroje získáme náklady a výnosy lokalizované na jednotky prostorového rozdělení lesa, z druhého zdroje přiřadíme jednotlivým jednotkám prostorového rozdělení lesa kategorii lesa dle zákona č. 289/1995 Sb., do níž jsou zařazeny (případně další identifikační a popisné údaje). Další analýzou takto získaných informací můžeme posoudit ekonomický vliv kategorizace lesů na ekonomiku lesního podniku, potažmo lesního majetku.

3. Lokalizace nákladů a výnosů

Základním problémem tohoto způsobu zjišťování nákladů a výnosů kategorií lesa je absence lokalizace nákladů a výnosů na porost ve stávajících systémech automatizovaného zpracování dat lesních podniků. Automatizované systémy, kterými lesní podniky evidují hospodaření v lese, jsou orientovány na evidenci podnikového hospodaření v členění na menší organizační jednotky (většinou střediska). Na této rozlišovací úrovni jsou evidovány hospodářské zásahy v lese, a pouze některé práce jsou přímo lokalizovány na úroveň porostu. Lesní podnik se tak v rámci své hospodářské činnosti chová jako běžný ekonomický subjekt v jakémkoliv jiném hospodářském odvětví. Hospodaří sice v přírodním prostředí a na přírodních objektech, ale bez ekonomické vazby na jeden příslušný přírodní objekt – v tomto případě porost. Má tedy přehled o tom, jak se vyvíjí v čase jeho ekonomická situace, ale abstrahuje při řízení hospodářské činnosti od přírodního prostředí a vývoje ekonomiky přírodních objektů. Vzhledem k tomu, že lesní porosty, z nichž získává podnik svou prakticky jedinou na trhu uplatnitelnou komoditu – dříví, byly založeny předchůdci, a na druhé straně porosty, které zakládá a vychovává, budou zužitkovány – vytěženy následníky, vzniká zde ekonomická diskontinuita mezi náklady a výnosy při hospodaření na lesním majetku. Kontinuitu, resp. korespondenci vynaložených nákladů a budoucích příjmů, by zajistila pouze evidence nákladů a výnosů v průběhu celé existence porostu.

Na straně nákladové jsou lokalizovány na porost práce (a tím náklady práce – normohodiny na jednotlivé pracovní výkony) přímo s porostem svázané. Ostatní práce a další náklady (materiálové, odpisy, režijní atd.) nejsou na porost lokalizovány, protože to není ani prakticky proveditelné. Na straně výnosové je lokalizována pouze vytěžená hmota, která generuje (při realizaci na trhu) příjmy podniku (majetku). Výnosy z ostatních činností (včetně vnitropodnikových výnosů), které realizovány tržně nejsou, negenerují příjmy a tím příjmovou situaci podniku neovlivňují.

Většina nákladů ani výnosů tedy není lokalizována přímo na porost. Pro identifikaci vývoje ekonomiky porostu je nutno nelokalizované náklady a příjmy lesního podniku vztáhnout na nižší rozlišovací úroveň, než je v současně dostupných automatizovaných evidencích obvyklé. Toho lze dosáhnout *jen metodou rozpouštění nelokalizovaných nákladů a příjmů na porost*. Přestože tato metoda není naprosto přesná, je pro potřeby sledování stavu a časového vývoje ekonomiky porostu bez vynaložení enormního úsilí a doplňování existujících evidencí jediná možná. Přestože bude nutno zpracovat velký objem dat, lze tuto úlohu s využitím současně dostupné výpočetní techniky a vhodného programové vybavení úspěšně realizovat v reálném čase.

Při rozpouštění nelokalizovaných nákladů a příjmů na porosty je nutno stanovit vhodnou rozpouštěcí základnu. Při provádění prací v lese se jedná o velmi různorodou škálu operací v pěstební činnosti (příprava půdy, zalesňování, ochrana a ošetřování kultur, prostřihávky a prořezávky, oplocování atd.), v těžební činnosti (kácení a odvětvování, druhování, přibližování, odvoz dříví atd.), v myslivosti, údržbě cest a budov atd. Jednotlivé pracovní činnosti jsou vykazovány v různých technicko-hospodářských měrných jednotkách. Společné pro tyto práce je pouze ohodnocení časové náročnosti práce pomocí normohodin. Proto je vhodné pro rozpouštění nákladů všech činností lesního podniku použít tuto rozpouštěcí základnu. V lesním hospodářství má používání časových norem práce dlouhou tradici a je pečlivě a podrobně zpracováno pro drtivou většinu prací a operací v lese.

Pro podrobnější členění (rozpuštěných) nákladů na porost je vhodné vycházet z osnovy výkonů lesního podniku. Osnova výkonů je však příliš rozsáhlá a pro posuzování ekonomiky porostu zbytečně podrobná. Bylo by proto vhodné vytvořit velmi jednoduchou osnovu, v níž by se náklady (jak přímé – mzdové z normohodinového ocenění prací, tak i ostatní náklady rozpuštěné) členily do čtyř skupin: *náklady pěstební činnosti* (všechny výkony příslušející do pěstební činnosti), *náklady těžební činnosti* (všechny výkony příslušející do činnosti těžební), *náklady ostatních lesnických činností* (náklady lesnických činností mimo těžební a pěstební činnost, např. myslivost, údržba a opravy cest atd.) a *náklady ostatní* (všechny zbývající výkony včetně režii). Toto rozčlenění nákladů neumožní sice detailně analyzovat náklady na jednotlivé výkony (pro posouzení vlivu kategorizace lesů na ekonomiku lesního podniku to není ani nutné), ale zachytí v sobě alespoň v hrubých rysech vliv kategorizace na skupiny činností v lese a také závislosti vývoje objemu a skladby nákladů v čase za život porostu.

Poznámka: Toto zjednodušené rozčlenění nákladů umožní při zpracování dat abstrahovat od osnovy výkonů konkrétního lesního podniku, protože podle praktických zkušeností mají různé lesní podniky osnovu výkonů různě obsáhlou, podrobnou a různě členěnou. Zpracování dat se tím stane časově i objemově (tj. v požadavcích na výkon prostředků výpočetní techniky) únosné.

Pro rozpouštění příjmů podniku na porosty lze jako rozpouštěcí základnu využít *objem vytěženého dříví podle sortimentů*. Omezit se na tento údaj nám umožňuje fakt, že se jedná o jediný tržně využitelný výstup z hospodaření lesního podniku. Hospodářský výsledek lesního podniku na příjmové straně závisí především na objemu (a prodeji) vytěženého dříví. I další případné příjmy podniku (např. další zpracování dříví s přidáním hodnoty, dotace od státu, příspěvky majitele – např. obecní a městské lesy, lesy lesnických škol atd.) nejsou svým objemem pro hospodářský výsledek rozhodující, i když ho mohou v často výrazně případech ovlivnit (jedinou výjimkou by v tomto případě byly lesy národních parků, u nichž se primárně těžba a prodej dříví nepředpokládají – při posuzování ekonomického vlivu kategorizace lesů s těmito lesy nebude uvažováno). Přesto je objem těžby rozhodujícím ukazatelem pro podíl příjmů na porost. Pro přiřazení podílu příjmů na porost se předpokládá nejen celkový objem vytěženého dříví, ale i sortimentní skladba vytěženého dříví, oceněná průměrnými cenami za sortimenty (protože při zpracování nebudou známy konkrétní realizační ceny, zdrojem údajů bude cenové šetření Českého statistického úřadu, který vydává průměrné ceny sortimentů dříví v členění na měsíce v roce).

Pro srovnání úrovně (rozpuštěných) nákladů a výnosů na porost bude meziročně prováděna úprava podle inflačního vývoje dle údajů Českého statistického úřadu, tak aby výsledný soubor údajů byl neovlivněný časovým vývojem ekonomiky národního hospodářství. Doprovodným efektem bude získání časové řady údajů, které bude možno využít i v dalších ekonomických analýzách hospodaření lesních podniků a závislostí mezi

přírodními podmínkami, legislativními vlivy a ekonomickými výsledky lesního hospodářství České republiky.

4. Návrh programového zpracování dat

Na konci 20. století převažoval u lesních podniků informační systém se specificky lesnickými rysy. Tento programový systém – Evidence mezd a výroby, vytvořený pro operační systém MS- -DOS, analyticky vychází ze subsystému SEI ASŘP vypracovaného pro bývalé podniky státních lesů a provozovaného na střediskových počítačích řady JSEP. V současnosti je stále využíván, většinou v přepracované, rozšířené a inovované formě jako SEIWIN (pro evidenci lesní výroby část LVM – Lesnická výroba a mzdy). Programový systém je vytvořen na stejném analytickém základě v prostředí Windows.

Jiným používaným informačním systémem je integrovaný systém NAVISION FINANCIALS, zakázkově doplněný úlohou Lesní výroba. Další skupina podniků zavedla universální systém SAP R3, s plánovanou integrací úlohy lesní výroby (evidence lesní výroby zpravidla probíhá ještě na starém systému v MS-DOSu). Tyto informační systémy, které „geneticky“ nevychází z SEI ASŘP provozují lesní akciové společnosti. Protože jako zdroje dat pro analýzu ekonomického vlivu kategorizace lesů na hospodaření vlastníka lesa jsou uvažovány podniky vlastníků (resp. správců) lesních majetků – viz dále – tyto informační systémy nebudou brány v úvahu.

Firma HA-SOFT, která je producentem programového vybavení jak ve verzi pro MS-DOS (EMV), tak i Windowsové verze SEIWIN vychází v datové struktuře z SEI ASŘP. Struktura dat – věty výrobní evidence je uvedena v notaci XML:

```
<?xml version="1.0" encoding="Windows-1250"?>
<?xml-stylesheet itemType="string/xsl"?>
<výrobové_věty_(M59009)>
<SCV itemType="double" length="8" id="číslo_věty"></SCV>
<S03 itemType="integer" length="2" id="druh_věty"></S03>
<S04 itemType="integer" length="2" id="transformovaný_druh_věty"></S04>
<S07 itemType="integer" length="2" id="rok_(rr)"></S07>
<S08 itemType="integer" length="2" id="měsíc_(mm)"></S08>
<S10 itemType="integer" length="2" id="podnik"></S10>
<S11 itemType="integer" length="2" id="závod"></S11>
<S12 itemType="integer" length="2" id="polesí,středisko"></S12>
<S13 itemType="integer" length="2" id="úsek"></S13>
<S15 itemType="integer" length="2"></S15>
<S18 itemType="integer" length="2" id="číslo_dokladu"></S18>
<S19 itemType="integer" length="2"></S19>
<S20 itemType="integer" length="2" id="druh_pohybu"></S20>
<S21 itemType="integer" length="2"></S21>
<S22 itemType="integer" length="2"></S22>
<S23 itemType="integer" length="2"></S23>
<S24 itemType="integer" length="2" id="druhotné_polesí,středisko"></S24>
<S25 itemType="integer" length="2"></S25>
<S26 itemType="integer" length="2"></S26>
<S27 itemType="integer" length="2"></S27>
<S29 itemType="integer" length="2"></S29>
```

```

<S31 itemType="integer" length="2" id="výkon"></S31>
<S32 itemType="integer" length="2" id="podvýkon"></S32>
<S33 itemType="double" length="8" id="prostředek,účel,akce"></S33>
<S34 itemType="integer" length="2" id="použití_prostředku"></S34>
<S36 itemType="integer" length="2" id="druhotný_výkon"></S36>
<S38 itemType="double" length="8" id="druhotný_prostředek,akce"></S38>
<S39 itemType="integer" length="2"></S39>
<S40 itemType="string" length="9" id="porost_if_S03=41,45"></S40>
<S41 itemType="double" length="8"></S41>
<S42 itemType="integer" length="2" id="skládka_OM"></S42>
<S43 itemType="integer" length="2" id="přibliž.vzdálenost_(km)"></S43>
<S44 itemType="integer" length="2"></S44>
<S45 itemType="integer" length="2" id="způsob_provedení"></S45>
<S54 itemType="integer" length="2" id="sortiment,výrobek"></S54>
<S55 itemType="integer" length="2" id="dřevina_těžby,m.j.výrobku"></S55>
<V01 itemType="integer" length="2"></V01>
<V05 itemType="integer" length="2"></V05>
<V06 itemType="integer" length="2"></V06>
<S46 itemType="double" length="8" id="plocha"></S46>
<S51 itemType="double" length="8" id="převážný_výkon"></S51>
<S56 itemType="double" length="8" id="množství_m.j."></S56>
<S57 itemType="double" length="8" id="množství_přepočtené"></S57>
<S91 itemType="double" length="8" id="jednicové_Kč_výrobní"></S91>
<V65 itemType="double" length="8"></V65>
</výrobové_věty_(M59009)>

```

Výrobové věty EMV – data lesní výroby

Podle uvedené struktury věty lesní výroby je vidět, že jednotlivé položky věty jsou pojmenovány podle schématu, který používá fa. HA-SOFT (tato konvence je použita v Technickém projektu úlohy Evidence mezd a výroby ASŘP SEI státních lesů a je používána i u dalších programových systémů fy. HA-SOFT). V jednotlivých verzích programového vybavení (MS-DOS, Windows) je věta výrobní evidence prakticky totožná se zde uvedenou strukturou, případně je struktura rozšířena o další položky, které pro řešení úkol nejsou významné.

Uvedenou strukturu věty je možno proto použít při převodu dat lesních podniků do programového vybavení, které bude použito při zjišťování nákladů a výnosů na porosty. V případě využití dat ze systému EMV (MS-DOS) bude nutno data zkonvertovat z datových souborů výroby M5900xx, které jsou zapsány ve formátu .db (Paradox). Konverzi lze bez problémů realizovat prostřednictvím ODBC. V případě systému SEIWIN (LVM) je k dispozici jako součást programového systému nástroj pro výběr údajů, které jsou potřebné, a jejich export do MS Excelu. V obou případech je tedy možné data ze systému výroby konvertovat do jiného programového vybavení a zde s nimi dále manipulovat bez závislosti na zdrojovém programovém vybavení.

Ve struktuře věty výroby chybí zachycení kategorie porostu, ta bude doplněna joinem s větou porostu LHP. Údaje LHP budou převzaty z datových souborů ve formátu dle Jednotného formátu UHÚL ve tvaru XML nebo FST, podle možností dodavatelů dat.

Data z účetnictví lesního podniku budou do zpracovatelského programového vybavení importována (opět z některého systému fy. HA-SOFT) obdobným způsobem, jako data výroby. Analýza struktury věty hlavní knihy dosud nebyla provedena, ve spolupráci s pracovníky fy. HA- -SOFT bude zpracována v prvním měsíci následujícího roku.

Následné zpracování vstupních dat bude provedeno v datovém skladu, kam budou všechna vstupní data shromážděna a uložena v dobře strukturované databázi. Bude využit datový sklad firmy Pražská softwarová s.r.o. DATOS Tools, který firma poskytla pro výzkumné účely zdarma. Systém DATOS Tools jako manažerský informační systém umožní jak vytvoření datového skladu lesních podniků, tak i zpracování dat a výstup v podobě tabulek, souhrnů, grafů v prostředí MS Excel, v němž bude prováděna následná analýza výsledků.

Pro snadnější a přehlednější projektování struktury datového skladu bude provedeno přejmenování jednotlivých položek věty výroby i účetnictví při převodu dat do datového skladu. Přejmenování bude provedeno mnemonicky, tj. název položky odpovídá jejímu datovému obsahu, případně je použita zkratka (viz atributy položek věty EMV). Při převodu vět bude nutno ve větě výroby v datovém skladu některé položky vytvořit nově tak, aby odpovídala struktura věty logice databázového uložení a zpracování dat v datových tabulkách datového skladu. Obsahy „nových“ položek budou vypočítány podle podmínek uvedených v definici datové struktury věty EMV. V případě dat z LHP je obsah a mnemonické pojmenování datových položek dáno Jednotným formátem.

V rámci datového skladu v dobře strukturované databázi budou vypočítány náklady a výnosy na jednotlivé porosty a k porostům budou doplněny údaje z LHP. Celý datový sklad je budován na relační struktuře databáze a výstupy z DATOS Tools jsou po vytvoření OLAP kostek datového skladu realizovány prostřednictvím nástroje PreisKlient, který zobrazuje zpracovaná data v podobě sestav buď v nativním prohlížeči, nebo v MS Excelu, kde je s nimi možno dále pracovat.

5. Zdroje dat

Pro analýzu ekonomického vlivu kategorizace lesů na hospodaření vlastníka lesa je vytipováno několik lesních podniků jako zdrojů dat. Výběr byl proveden tak, aby se zohlednily různé velikosti lesních majetků, různá lokalizace a pokud možno rovnoměrné rozprostření po území České republiky.

6. Závěr

Vytvořením datového skladu dostaneme datovou základnu, která je jednotně strukturovaná, obsahuje data jak LHP, tak i data nákladů a výnosů na jednotlivé porosty a obsahuje historická data (všechna, v elektronické podobě dostupná, data z minulosti). Tím se vytvoří datový prostor pro využití nástrojů manažerského informačního systému a realizaci výzkumných analýz hospodářské činnosti na lesním majetku, v našem případě primárně vliv současné kategorizace lesů na ekonomiku lesního majetku.

Kromě zde uvedeného využití však bude možno vybudovaný datový sklad následně využít v budoucnu i pro další ekonomické analýzy, vázané na rozlišovací úroveň porostu, a ne jen v úrovni lesního podniku, tak jak je nutno dnes ekonomické analýzy omezovat.

Literatura

1. ASŘP Sociálně ekonomické informace Technický projekt skupiny úloh Evidence mezd a výroby. Vydání 1989, část 1.-4. Brno: UHÚL, pobočka výpočetní techniky, 1977. 391 s.
2. Informační standard hospodářské úpravy lesů. Zlín: FORESTA SG, a. s., 1996. 66 s.
3. Manažerský informační systém DATOS Tools. White papers. Praha: Pražská Softwarová spol. s. r. o., 2001. 21 s.
4. Národní lesnický program. Praha: Mze, 2004. [WWW <http://www.mze.cz/attachments/3.htm>]
5. POLSTER, P. Manažerský informační systém jako nástroj manažera. IN Logisticko-distribučné systémy, odborný seminár s medzinárodnou účasťou, zborník referátov. Zvolen: Technická univerzita, 1997. s. 98-103.
6. POLSTER, P. Změna informačních potřeb managementu lesního podniku. IN Sborník příspěvků mezinárodní vědecké konference pořádané k 50. výročí přemístění VŠB-TU Ostrava. Ostrava: Vysoká škola báňská-Technická univerzita, 1996. s. 39-42.
7. POLSTER, P. Návrh filosofie lesnického informačního systému. Journal of Forest Science. September 2000, vol. 46, no. 9, s. 436-444.

Ing. Petr Polster, Ph.D.,
Ústav ekologie lesa
Lesnická a dřevařská fakulta,
Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně,
Zemědělská 1, 613 00 Brno
Česká republika
polster@mendelu.cz

Problematika újmy a náhrady za omezení hospodaření v lesích

Luděk Šišák

Fakulta lesnická a environmentální

ČZU v Praze

1. Úvod

Les je v našem prostředí chápán jako polyfunkční objekt a stejně tak lesní hospodářství jako polyfunkční činnost, zajišťující polyfunkční působení lesa na bázi dohod, kompromisů a konsensu, vtělených do právních norem, které mají administrativně, v různé míře závaznosti, prosazovat žádoucí stav v praktické činnosti člověka na daném území a v daném čase. Pro prosazení žádoucích aktivit v lesním hospodářství jsou významně využívány i soustavy ekonomických nástrojů, informačních a dalších nástrojů.

Les a lesní hospodářství je v poměrech ČR a mnoha zemí ve světě objektem jak soukromého, tak veřejného zájmu. Všechny jeho funkce, ať již produkční (tržní), tak mimoprodukční (netržní), mají výrazný celospolečenský environmentální charakter. Navíc je les se všemi svými funkcemi trvale udržitelně obnovitelným objektem. Veřejný zájem by měl být zajišťován ve všech formách vlastnictví lesa. Ve veřejném zájmu je obnova a udržování stabilních lesních ekosystémů, a to zejména za účelem trvale udržitelného poskytování všech jeho požadovaných funkcí.

Ke změnám úrovně plnění funkcí lesa může docházet z různých důvodů, ať již např. poškozením lesa a jeho funkcí nebo intenzifikací vybraných funkcí lesa na daném místě a v daném čase podle potřeb a požadavků společnosti (či jejích částí) na úkor plnění jiných funkcí lesa. Plnění některých funkcí lesa může být posilováno, zvyšováno, plnění jiných funkcí lesa naopak oslabováno, zmenšováno. Rozhodování o tom, jakým způsobem a pro jaké cíle a účely (a tedy funkce) bude les v rámci společnosti na daném místě a v daném čase především využíván, je složitým a odpovědným komplexním vícekriteriálním procesem. Avšak v praxi často nedostatečně respektovaným. Při rozhodování o cílech a účelech využití lesa v rámci společnosti je nutno vidět les v celém komplexu jeho společenských funkcí.

K rozhodování je třeba přistupovat vyváženě a s vědomím všech konečných sociálních a ekonomických důsledků, a to jak ve formě produkčních tak environmentálních (ekologických) dopadů, jak v rámci celé společnosti v ČR, tak na příslušných územích v daném čase.

Jedním z výrazných problémů současnosti je rozhodování o míře využívání produkčních a environmentálních funkcí lesa v krajině. Z produkčních funkcí lesa procházejících trhem je v prostředí ČR daleko nejvýznamnější nejen z pohledu soukromovlastnického, ale rovněž z pohledu společenského sociálně-ekonomického, funkce dřevoprodukční. Má vlastní dopad ekonomický a sociální, a to výrazný zejména ve venkovských oblastech, ale bezprostředně na ni navazuje významný dřevozpracující průmysl, rovněž převážně situovaný ve venkovských oblastech, má však význam i pro průmysl poskytující výrobní prostředky a služby pro lesní hospodářství.

Dřevoprodukční funkce má kromě toho rovněž výrazný pozitivní sociálně ekonomický dopad v oblasti environmentální. Dříví je významným ekologickým materiálem, který při produkci, zpracování, spotřebě a likvidaci zatěžuje životní prostředí obvykle značně méně, než většina jiných surovin. Kromě toho je na spotřebě dřeva ve společnosti, tj. na dřevoprodukční funkci, přímo závislá míra vázání uhlíku, a tedy vázání CO₂. Čím více je využíváno, tj. spotřebováváno dřevo ve společnosti jako konstrukční materiál, výrobky dlouhodobé užitnosti a výrobu energií namísto ostatních neobnovitelných materiálů, tím pozitivněji působí tato dřevoprodukční funkce na zpomalování obávané klimatické změny, omezováním emisí skleníkových plynů – CO₂ v atmosféře, což je dnes výrazně požadovaná funkce.

Těžbou a spotřebou dřeva pro tento účel ve společnosti se navíc uvolňují produkční plochy pro další produkci dřeva, a tím další vázání CO₂. Tato funkce je bezesporu daleko významnější v lesích produkčních, než v pralesích a v lesích ponechaným spontánním procesům. Navíc je z environmentálního pohledu dřevoprodukční funkce nesmírně významná tím, že je trvale obnovitelná, poskytuje surovinu trvale obnovitelnou. Velmi významné příznivé environmentální (ekologické) dopady dřevoprodukční funkce lesa a spotřeby dřeva ve společnosti jsou zdůrazňovány na všech významných světových jednáních, a využívání (spotřeba obnovitelných zdrojů), upřednostňována oproti zdrojům neobnovitelným a neekologickým. Naposledy zazněla tato realita na mezinárodní konferenci „Multifunctional Role of Forests: Policies, Methods and Case Studies“, organizované na Univerzitě v Padově ve spolupráci s IUFRO a EFI v r. 2005 (Proceedings, 2005).

Z omezení produkční funkce lesa při intenzifikaci jiných funkcí lesa, a tedy růstu jejich společenské sociálně-ekonomické významnosti, může plynout na druhé straně snížení významnosti funkce dřevoprodukční nejen z pohledu soukromovlastnického, ale rovněž z širšího pohledu společenského, sociálně-ekonomického.

2. Ekonomické dopady změn úrovně plnění funkcí lesa

Pokud jde o ekonomické dopady, musíme si být vědomi toho, že dřevoprodukční funkce existuje v ČR v rámci tržní a ne rozpočtové ekonomiky. A v tomto prostředí ji musíme zajišťovat příslušnými nástroji, pokud nechceme při jejím zajišťování přistoupit ke státnímu rozpočtovému mechanismu. Omezení a likvidace dřevoprodukční funkce lesa znamená mnohdy zhoršení tržní, ekonomické efektivnosti ze soukromovlastnického hlediska, vznik produkčních ztrát, vícenákladů, mimořádných nákladů a ušlého zisku. Snižuje se tak konkurenceschopnost produkce dříví jako ekologického a obnovitelného materiálu v rámci tržního mechanismu u nás oproti materiálům neekologickým a neobnovitelným v důsledku omezení hospodaření v lesích za účelem intenzifikace plnění jiných funkcí lesa. V takovém případě je nutno, aby byly vznikající újmy a škody ze soukromovlastnického hlediska hrazeny, příp. dané funkce společností za tuto hodnotu u daných subjektů nakupovány jako služba.

Tržní konkurence v produkci dřeva je ve světě vysoká. Přitom dochází ve světě stále více k lokální diferenciaci funkčního poslání lesů. S lesy se zachází:

- buď jako s ryze produkčními, komerčními, plantážního typu, sloužícími tržní produkční funkci a s tím souvisejícím plněním dalších funkcí, pokud jsou dotovány, pak založení takových porostů a produkce z hlediska environmentálního významu (bioenergie),

- nebo jako s lesy polyfunkčními s akcentem jak na plnění produkčních tak environmentálních funkcí v různé míře, v nichž však jsou mimoprodukční funkce dotovány, ekonomická újma hrazena, či funkce jako služby nakupovány,
- a nebo jako s lesy bez tržní produkční funkce, tj. ponechány spontánním procesům s plněním funkce ryze kulturně-naučné (tj. přírodoochranné, výchovné a institucionální), zcela financované z veřejných zdrojů.

Je otázkou, jestli by taková diferenciací, kategorizace lesů nebyla jednou z cest i pro ČR. Ve světě roste poměrně rychle ekonomicky efektivní produkce dřeva dodávaného z porostů pěstovaných plantážním komerčním způsobem, hnojených, chráněných, vhodných pro zcela mechanizované technologie, využívajících vyšlechtěných odrůd, s obmýtím několika let či několika málo desítek let, a to ať již na plochách přeměněných stávajících lesů, nebo na plochách bývalé zemědělské půdy, a to nejen v rozvojových zemích (např. Chile, Peru, Čína, Korea), ale i ve vyspělých zemích (např. Nový Zéland, Austrálie, ale i USA, Francie, aj.).

Takové dříví je kvalitní a ovšem poměrně velmi levné. Jedná se v podstatě o lesy orientované především na produkční funkci (vzniklé přeměnou pastvin a jiných zemědělských ploch, dříve zdevastovaných částí krajiny, avšak příp. i přeměnou pralesů a přírodních lesů). Je otázkou, co s tímto přístupem provede certifikace, ale i takové hospodaření se ve světovém rámci považuje za trvale udržitelné, srovnatelné s trvale udržitelným zemědělským obhospodařováním půdy. Na XXII. Světovém kongresu IUFRO v Brisbane se už jednalo rovněž o certifikaci plantážních lesů. Potom bude naše polyfunkční lesní hospodářství, ekonomicky a legislativně nedostatečně zabezpečené, čelit dalším velkým ekonomickým problémům v souvislosti s postupující globalizací.

Znamená to, že polyfunkční obhospodařování lesa bude muset být financováno do té míry, do jaké je dřevoprodukční funkce lesa omezoována po všech stránkách plněním mimoprodukčních funkcí lesa na daném území a v daném čase. Neměli bychom zapomínat ani na stále se rozšiřující výměru tzv. energetických, plantážních, lesů o několikaletém obmýtí, finančně velmi významně podporovaných zejména v Evropě, a to především z environmentálních (ekologických) důvodů jak z příslušných domácích, tak mezinárodních (EU) veřejných fondů. Výrazně se podporuje produkce a využití vysoce environmentálně příznivých obnovitelných zdrojů oproti neobnovitelným fosilním zdrojům, a snižování emisí CO₂. Finančně je podporován stále více sortiment dříví určený jako takový k produkci energie.

V ČR jsme zatím ukolébáni tím, že ve vypěstovaných porostech je k obnovní těžbě k dispozici stále ještě především jehličnaté dříví – obecně u nás, ale i ve světě daleko rentabilnější a žádanější, než listnaté, což přispívá k nižší úrovni nákladů a lepšímu zpeněžení. Navíc zde existuje stále ještě významný polštář v úrovni měnových kurzů, úrovni mezd a platů mezi ČR a vyspělejšími zeměmi EU a světa. V těchto aspektech lze vidět stále ještě ekonomické výhody sektoru LH v ČR oproti vyspělejšími zemím i za současných neefektivních subjektivních výrobních poměrů v sektoru LH ČR, tj. používaných technologií, lesní infrastruktury, způsobu našeho hospodaření v lesích a organizace celého sektoru.

Jestliže se však efektivnost našeho LH u nás výrazně nezvýší v několika příštích letech, tj. nesníží se vysoká jednotková pracnost, neúměrné celkové režie v sektoru a zatížení hospodaření v lesích požadavky, činnostmi a náklady, které s vlastní tržní produkcí (s produkční funkcí lesa procházející trhem) nemají ve skutečnosti nic společného, pak se dále podstatně zúží prostor pro hrazení činností mimoprodukčních funkcí lesa z ekonomického výsledku funkce produkční, jak se dodnes stále děje.

Na druhé straně je třeba říci, že u nás existuje podpora lesního hospodářství z veřejných zdrojů, obdobně jako i v jiných zemích. Je však nutno dát úroveň těchto finančních podpor do

souvislosti s mírou omezení vlastníků při produkci dřeva, ať již jde o zastoupení dřevin, obmětní dobu, umístění a velikost obnovních prvků, používanou techniku a technologie, úroveň výše těžeb, apod., v různých zemích. Ve světě za současné situace roste tlak na to, aby podpory byly udělovány především v souvislosti s plněním veřejného zájmu, zejména na mimoprodukční funkce a služby lesa a lesního hospodářství, a v případě vlastní produkční, tržní funkce, pak na její bezprostřední environmentální význam, který je nesporný.

Lze říci, že na území ČR je v mnoha lesích produkční funkce omezována, a to z různých příčin. Jedná se o plochy, kde omezení produkční funkce:

- působí společnost svojí vlastní negativní činností – lesy pod vlivem imisí a dalších antropogenních faktorů (zasolení podél komunikací, poddolování, apod.),
- vyžaduje společnost pro naplnění (intenzifikaci, zvýšení úrovně plnění) jiných funkcí – např. ochrana vodních zdrojů, zdrojů přírodních léčivých a stolních vod, rekreační a lázeňské, zachování biologické rozmanitosti, ochrana přírody, případně i další (obrana státu, infrastruktura, atd.),
- tam kde omezení je dáno přírodními podmínkami a není přímo ovlivněno potřebou společnosti (společnost vyžaduje pouze udržení vhodného ekosystému) – lesy na nepříznivých stanovištích, vysokohorské lesy, tam kde převažující prováděná opatření nemají hospodářský (ekonomicky kladný) efekt.
- omezení je výsledkem zájmu vlastníka (obory, bažantnice, případně další).

Podle nedávno provedených odhadů z údajů a s pomocí ÚHÚL (Šišák, Sloup, Křepela, 2005) je takto z různých důvodů omezena v současné době dřevoprodukční funkce lesa již na více než polovině plochy lesů v ČR.

Pokud vzniká části společnosti, tj. vlastníků, nájemců a správců lesa ekonomická újma, dochází ke snížení ekonomické efektivity jejich podnikání, jejich majetků, v důsledku škod na lesích, anebo společenských požadavků na intenzifikaci různých mimoprodukčních funkcí lesa na úkor funkcí produkčních, měla by být těmto subjektům hrazena, pokud chceme udržet jejich konkurenceschopnost v tržním prostředí. Taková újma na tržní produkční funkci lesa je ovšem stále ještě užší a nižší, než újma společenská.

Do určité míry jsou již některé újmy zohledňovány, avšak pouze částečně a netransparentně v rámci stávajících dotací a daňových úlev, na něž ovšem mnohdy není žádný nárok. Je nanejvýše nutno, aby náhrady za újmy, a příp. platby za environmentální služby, byly jednoznačně odděleny od dotací a vyjadřovány zvlášť. Významně by to prospělo k vyšší úrovni rozhodování o alokaci zdrojů a zprůhlednění financování lesního hospodářství nejen pro nás v rámci ČR, ale zejména navenek v rámci EU.

V souvislosti s financováním služeb lesního hospodářství z veřejných zdrojů by měla být zajištěna mezirezortní koordinace zdrojů (jednotný systém financování, vzájemně provázaný s ohledem na resorty a další zdroje financování lesnických činností v rámci ČR), a kalkulace efektivity financování na celostátní, případně regionální úrovni, podle jednotného systému. Za tím účelem je nutno sledovat v rámci ČR:

- přímo vynaložené finanční prostředky na jednotlivé programy a podprogramy,
- náklady na realizaci daných programů a podprogramů (úplné administrativní náklady včetně kontrolní činnosti),
- míru spolufinancování ze strany vlastníků, nájemců a správců lesa (v relativním nebo absolutním vyjádření jimi vložených finančních prostředků na úrovni výrobních nákladů),
- výstupy dosažené s danými vloženými finančními prostředky v technických jednotkách,
- výstupy v hodnotovém vyjádření (cena) všech funkcí lesa, kterých se dané opatření týká.

Je nutno:

- zjednodušit administrativu financování pro malé rozsahy činností a drobné vlastníky lesa,
- zvýšit dostupnost orgánů realizujících proces financování vlastníkům lesa, tj. přiblížit je místně k vlastníkům,
- zvýšit kvalifikaci pracovníků příslušných orgánů tak, aby dostatečně rozuměli činností v LH, které jsou jejich prostřednictvím financovány.

Finanční prostředky sledovat odděleně podle jejich rozdílné sociálně-ekonomické podstaty na:

- vlastní příspěvky, které mají motivační účinek,
- kompenzace za újmy způsobené omezením hospodaření v důsledku požadavků společnosti,
- nákup prací a služeb společenskými orgány a organizacemi pro potřeby intenzifikace netržních společenských funkcí lesů a lesního hospodářství.

3. Ekonomické újmy a kompenzace

Pokud se jedná o kompenzace, pak v úvahu přicházejí zejména následující druhy újmy a škody pro subjekty existující v rámci trhu u nás:

- Ztráta příjmů z vynuceného prodloužení doby obmýtl (porosty, jednotlivé stromy, pozemek)
- Ztráta příjmů z vynuceného ponechání spontánním procesům (porosty, jednotlivé stromy, pozemek, ležící dříví)
- Ztráta příjmů z vynucené záměny dřevinné skladby při obnově lesního porostu, rekonstrukci a převodu lesního porostu
- Ztráta příjmů ze sníženého zakmenění
- Ztráta příjmů z předčasného smýcení
- Ztráta příjmů z vynucené změny kvality stanoviště (porosty, pozemek)
- Ztráta příjmů z odsunutí těžeb v rámci daného roku (obvykle mezi ročními obdobími), ztráta z nerealizovaného obchodního případu
- Vícenáklady na mladý lesní porost z vynucené záměny dřevinné skladby při obnově, rekonstrukci a převodu lesního porostu
- Zvýšené režijní (organizačně-administrativní) náklady
- Specifické vícenáklady a mimořádné náklady.

Některé z ekonomických újem mohou být poměrně vysoké (Šišák a kol. 2005).

Např. v případě újmy z ponechání lesa spontánním procesům by v průměrných produkčních poměrech ČR při metodě kalkulace ekonomické ztráty pro porost:

$$ZP_{por} = (HLP_a - c)$$

(ve výraze: Zp_{por} = ztráta příjmu z porostu, HLP_a = hodnota lesního porostu ve věku „a“, c = náklady na zajištění kultury)

by došlo ke ztrátě 195 tis. Kč/ha, a pro pozemek 35 tis. Kč/ha.

V případě prodloužení obmýtlí doby např. o 20 let v průměrných produkčních poměrech ČR při metodě kalkulace ekonomické ztráty:

$$ZP = (HLP_{ub} - c) - (HLP_{up} - c)/1,02^{(up - ub)}$$

(ve výraze: ZP = ztráta příjmu, HLP = hodnota lesního porostu v příslušném věku, up = věk prodlouženého obmýtí, ub = věk běžného obmýtí, c = náklady na zajištění kultury, $1,02$ = lesní úroková míra)

by došlo ke ztrátě 151 tis. Kč/ha.

K obdobně velkým ztrátám, případně i vyšším, by došlo z důvodu předčasného smýcení v případě rekonstrukce mladého lesního porostu, např. o věku 20 let při stávajících průměrných produkčních poměrech v ČR na úrovni 197 tis. Kč (včetně ztráty příjmů a zajištění nové kultury), ale při změně dřevinné skladby by újma byla podle poměrů od 0 až po několik desítek tis. Kč vyšší.

4. Závěr

Na území ČR je v mnoha lesích hospodaření omezováno z různých příčin. Jedná se o plochy, kde omezení působí společnost svojí vlastní negativní činností (imise, atd.), nebo kde to společnost vyžaduje pro naplnění jiných funkcí, ale i tam kde omezení je dáno přírodními podmínkami (lesy na nepříznivých stanovištích), příp. je výsledkem zájmu vlastníka – obory, bažantnice, aj. Výměru lesů s omezením hospodaření z hlediska kategorizace, z hlediska ochrany přírody, z hlediska pásem ohrožení, z hlediska SLT – lesy nevýnosové (nezařazené do lesů ochranných), lze kalkulovat na základě dostupných údajů v současné době již na více než 50% plochy lesů v ČR.

Zejména tam, kde dochází k ekonomické újmě z důvodu požadavků společnosti na intenzifikaci příslušných funkcí lesa, je třeba vzniklé ekonomické újmy hradit, aby byla v tržním hospodářství zajištěna konkurenceschopnost daného vlastníka ve srovnání s ostatními, kteří nebyli takto postiženi, a aby byla zajištěna konkurenceschopnost účelné produkce dřeva jako obnovitelné a ekologické, environmentálně příznivé suroviny.

V materiálu uvedené ekonomicko-matematické modely lze pro praktické potřeby podstatně zjednodušit tak, že by v základě nebylo třeba provádět žádná umocňování a odmocňování, a řadu dalších matematických úkonů by bylo možno převést do tabelizovaných koeficientů.

Závěrem je třeba říci, že ekonomické ztráty by měly být kalkulovány a poškozeným hrazeny, pokud chceme zajistit běžné fungování daných subjektů v lesním hospodářství v rámci tržního a ne rozpočtového společenského mechanismu v ČR, a pokud chceme zajistit vlastní produkci dříví jako ekologického a obnovitelného materiálu s výrazným ekonomickým a sociálním vlivem ve venkovských oblastech, a ne import dotovaného nebo dumpingového dříví a výrobků z něj produkovaných v jiných zemích.

Literatura

1. Šišák, L. - Podrázský, V. - Pulkrab, K. – Remeš, J. – Ulbrichová, I.: Ekologická a ekonomická kritéria pro rozhodování o ponechání lesů ve zvláště chráněných územích spontánním procesům včetně posouzení rizik a ekonomických aspektů. Program Biosféra VaV/610/1/99 Výzkum a management lesních ekosystémů ve zvláště chráněných územích ČR. Pro MŽP, Správa chráněných krajinných oblastí ČR. Lesnická fakulta ČZU v Praze, 2000, s. 124.
2. Šišák, L. - Pulkrab, K. – Roček, I., - Kovář, P. – Podrázský, V., Krečmer, V., Švihla, V. – Šach, F.: Peněžní hodnocení sociálně-ekonomického významu základních mimoprodukčních služeb lesa v České republice. Projekt NAZV č. EP9219/99. Závěrečná zpráva. Lesnická fakulta ČZU v Praze, 2001, s. 99.
3. Šišák, L. – Sloup, M. – Křepela, M.: Zpracování návrhu na úpravu postupů sledujících vynětí dalších lesů z kategorie lesů hospodářských do kategorií, kde je produkční funkce omezována. Studie. Fakulta lesnická a environmentální ČZU v Praze, 2005, s. 31.
4. Šišák, L. – Šach, F. – Kupčák, V. – Švihla, V. – Pulkrab, K. – Černohous, V.: „Vyjádření společenské efektivity existence a využívání funkcí lesa v peněžní formě v České republice“. Projekt NAZV č. QF 3233. Periodická zpráva. Fakulta lesnická a environmentální ČZU v Praze, 2004, s. 77.
5. Šišák, L. – Bukáček, J. – Sloup, M. – Bláha, Z.: Kalkulace jednotkových nákladů a ztrát příjmů způsobených omezením lesního hospodářství pro vybraná pilotní území NATURA 2000 v rámci projektu „Vyhodnocení a návrh doplnění ekonomických nástrojů využitelných pro oblast ochrany přírody a krajiny s ohledem na transpozici práva EU“ – VaV/610/01/03. Studie. Fakulta lesnická a environmentální ČZU v Praze, 2005, s. 36.
6. The multifunctional role of forests. Sborník mezinárodní konference. Padova 28.4.-30.4. 2005, University of Padova. CD ROM.

Příspěvek byl zpracován na základě řešení projektu NAZV č. QF 3233 „Vyjádření společenské efektivity existence a využívání funkcí lesa v peněžní formě v České republice“

a

VaV č. 610/01/03 „Vyhodnocení a návrh doplnění ekonomických nástrojů využitelných pro oblast ochrany přírody a krajiny s ohledem na transpozici práva EU“.

Autor:

Prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.

Fakulta lesnická a environmentální

ČZU v Praze

Problematika řízení a ekonomiky majetku firmy Karla Schwarzenberga, Lesní správa Orlík nad Vltavou

Josef Vovesný

Lesní správa Orlík n. Vlt.

1. Přírodní podmínky, výměry pozemků a organizační struktura podniku

Lesní pozemky celkem	10156 ha	z toho	les hospodářský	9912 ha	
			ochranný	131 ha	
			zvl. určení	1227 ha	
			z toho lesy rekreační		149 ha
			obora Květov		803 ha
			bažantnice Orlík		1227ha

Přírodní podmínky-nadm. výška 354-570 m, průměrné roční srážky 565 mm.

Lesní vegetační stupně:	bukodubový	9%
	dubobukový	72%
	bukový	19%

2. Třístupňové řízení lesního podniku tvoří - lesní správa /ředitelství/

- revíry /3 revírníci/
- hájenství /12 lesníků/

Lesník spravuje průměrně 846 ha (700-1000ha). Na ředitelství pracují 3 akademici a 4 ženy, které vykonávají administrativní práce a účetnictví pro celou organizační jednotku.

Rybářství a správa nemovitostí jsou samostatně řízeny přímo majitelem.

3. Organizační struktura podniku

Středisko	Počet THP	Počet dělníků	Mistrů	Celkem
Revír Orlík	6	32		38
Květov	6	30		36
Hraběšín	3	24		27
Školka a zahrada Orlík		11	1	12
Dílny Koloredov		2	1	3

Doprava a služby		3		3
Bažantnice Orlík		5	1	6
Ředitelství LS	7			7
Správa nemovitostí	5	10	1	16
Rybářství Čimelice	1	6	2	9
Celkem	28	123	6	157
Z toho v les. činnosti	18	107	3	128
Z toho prac. poměr na dobu neurčitou	18	73	3	94

4. Charakteristiky dle platného LHP / stav k 1.1.2001 /

Zastoupení dřevin Celkem 1. věk. stupeň Plán. zalesnění Cílová skladba dle stanovištního průzkumu (2001-2010)

SM	61	59	38	38
BO	14	6	9	15
JD	1	2	7	5
DG	1	3	7	6
MD	2	3	4	5
Celkem jehl.	80	72	65	69
BK	4	9	17	14
DB	9	13	12	11
Ost. list.	7	6	6	6
Celkem list.	20	28	35	31

Plán zalesnění na léta 2001-2010 je z hlediska struktury dřevin blízký cílové dřevinné skladbě. Je zaměřen na vyšší podíl JD,DG,MD, dále především BK a to v neprospěch SM.

Pěstební cíle se realizují od roku 1995 dle projektu intenzivním rozpracováním clonnými pruhy a skupinami s kultivací MZD.

5. Ekonomické a provozní charakteristiky

Zásoba dříví	238 m ³ /ha
Vyrovnaná celková. těžba na 20 let	61 tis. m ³ ročně
Zalesnění z těžby	95 ha ročně
Plocha probírek	424 ha ročně
Plocha prořezávek	212 ha ročně

Rozsah prováděných výkonů respektuje LHP ve všech údajích (celkové těžby ,rozsah výchovy, podílu MZD apod.) s jednotlivými odchylkami v kalamitních letech.Celkové zalesňování činí v průměru 115ha ročně (umělá výsadba 95%, přirozená obnova aktuálně do5%). Spotřeba sazenic ročně v průměru 700-800 tis. ks. Nízký podíl přirozené obnovy je způsoben především klimatickými podmínkami , silným zabuřeňením porostů a ploch vlivem

opakovaných kalamit a programem přeměny monokultur ve smíšené porosty (cílové listnaté dřeviny jsou zastoupeny v mýtních porostech jen do 5%).

Ekonomické charakteristiky (2001-2004).

Obrat a struktura tržeb

Obrat se pohyboval v rozmezí 80-110 mil. Kč ročně

Struktura tržeb - dříví	75%
- myslivost	9%
- rybářství	9%
- dotace	4%
- ostatní	3%

Struktura nákladů lesnické činnosti v % (včetně výrobní režie).

pěstební činnost	29%
těžební činnost	39%
myslivost	10%
ostatní činnost	7%
správní režie	15%

Průměrná mzda na 1 přepočteného pracovníka **13760 Kč měsíčně (2004).**

Jednicové náklady jednotlivých výkonů pěstební a těžební činnosti odpovídají v jednotlivých letech 2001 –2004 (na ks, ha, m³) v průměru údajům ČR (Zprávy o stavu les. hosp. 2001-2003) kromě výrazně vyšších celkových nákladů na pěstební činnost. Náklady na pěstební činnost na 1 ha obhospodařované plochy jsou u podniku o 20% vyšší (dáno především razantní změnou druhové skladby, intenzívním buřením stanovišť a nízkým podílem přirozené obnovy).

Struktura sortimentů prodeje dříví v % (průměr 2001-2004).

jehličnaté 96%, listnaté 4%.

kulatina 49%, průmyslové dříví 40%, palivo 11%.

Vysoký podíl paliva je způsoben poškozením zásoby smrku ve všech věkových stupních u 46% jedinců loupáním a ohryzem vysokou zvěří v minulosti (šetření LHP 2000). V mýtní těžbě se vyrábí dlouhá kulatina i výřezy (20%), ve starších probírkách agregátní kulatina, v mladších surový kmen a tyče, ty většinou na vlastní spotřebu.

Hosp. výsledek z lesnické činnosti (před zdaněním včetně dotací na obhosp. ha).

r 2001	1156 Kč /ha	- výše těžby dle etátu
r 2002	760 Kč/ha	- těžba vyšší o 12% (kalamita koncem roku)
r 2003	1170 Kč/ha	- těžba vyšší o 31% (kalamita 95%)
r 2004	111 Kč/ha	- výše těžby dle etátu
r 2005	obdoba r.2004	

Prudký pokles cen v letech 2001-2004 byl v r. 2002 částečně a v r. 2003 zcela eliminován vyšším objemem těžby a prodeje dříví. V letech 2004-5 se však již projevil plnou vahou. Bez dotací státu na pěstební činnost by byl podnik v těchto letech ve ztrátě.

6. Jaké jsou aktuální problémy hospodaření ?

A. V poslední době se výrazně změnily ekonomické podmínky vlastníků lesů na trhu dříví (pokles cen surového dříví v posledních třech letech a tedy i tržeb v hlavní obchodní komoditě až o 25%). Intenzivní globalizace zpracovatelských kapacit surového dříví vytvořila v posledních letech zcela novou situaci v obchodních vztazích, a to jednostranně ve prospěch velkých odběratelů a sice:

- o cenách dříví se nejedná, ceny dříví oznamuje odběratel,
- elektronická přejímka množství je problematická (vážné námitky k výsledkům jsou nejen u dodavatelů ale i u výzkumných pracovišť),
- o zařazení do stupně kvality rozhoduje odběratel,
- dominance velkých odběratelů při tvorbě normativních aktů,
- veškeré vícenáklady spojené s logistikou a časovým režimem dodávek i poruchami povětrnostními vlivy nesou dodavatelé,
- umělé podhodnocení skutečné hodnoty silného dříví.

B. Výrazně se zvyšují požadavky veřejného sektoru a občanů na zajištění dalších funkcí veřejného zájmu na vlastníky lesů, jedná se především o:

- síť nových rozsáhlých chráněných území (Natura 2000) s hospodářským omezováním ve využívání,
- péče o vodní režim v krajině,
- obecné užívání lesů (pobyt v lese, sběr plodů, hub),
- sport a rekreace (koně, cykloturistika apod.),
- výrazně se zvyšují požadavky v souvislosti se zaváděním normativů Evropské unie,
- a to: - veterinární předpisy,
 - oběh reprodukčního materiálu lesních dřevin,
 - předpisy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci apod.

Služby veřejného zájmu, které poskytovali vlastníci lesů v minulosti dobrovolně (uvědoměle), nelze při stálém stupňování jejich objemu, rozsahu administrativní a investiční náročnosti dále od vlastníků požadovat. (Kompenzace nebo příspěvky státu jsou v lesnickém sektoru dosud velmi omezené.)

7. Jaká jsou tedy východiska do budoucnosti na spravovaném majetku, případně v širším slova smyslu v České republice?

Les a lesní hospodářství není svým charakterem běžným způsobem podnikání, ale je specifické:

- diferencovanými přírodními podmínkami (z toho vyplývající diferenciální rentou),
- mimořádně dlouhodobým charakterem investic,
- omezeními danými službami veřejného zájmu (též místně velmi diferencovanými),
- požadavky na rovnoměrné čerpání zdrojů (omezuje flexibilitu rozhodování dle tržních podmínek),
- vysokou závislostí na přírodních a klimatických odchylkách a kalamitách.

Tento charakter předmětu podnikání proto vyžaduje určitý charakter správy a zajišťování jak nákladných, tak výnosových činností.

Kombinace zajišťování úkolů vlastními zaškolenými pracovníky a cizími firmami (službově) musí vycházet z konkrétních podmínek firmy (velikost majetku, ekonomické poměry oblasti, struktury odbytu výrobků, vedlejších provozů apod.).

Zodpovědnost majitele (správce majetku) za řádnou funkci majetků, které mají hospodářskou samostatnost je nepřenositelná a je potřebné zajišťování klíčových činností ve vlastní režii, a to především:

- správy a operativního plánování,
- evidence a prodeje dříví,
- produkce sadebního materiálu,
- mysliveckého hospodaření.

Příklad struktury zajišťování vybraných prací na majetku rodiny Schwarzenbergů v %

činnost	vlastní zaměstnanci	službově
výroba sazenic	100	-
zakládání lesa	70	30
těžba a přibližování dříví	25	75
odvoz dříví	50	50
prodej dříví	100	-
myslivost	90	10
opravy cest, budov, vodních děl	10	90
chov ryb	100	-

8. Jaká je tedy strategie podniku pro nejbližší období?

1. Zajištění potřeby sazenic ve vlastních školkách ve vlastní režii. Tím se pod kontrolu dostává sběr semen dle genetické kvality, objem a struktura sadby, vyloučen je dálkový transport sazenic. Požadavek dlouhodobé ekonomické přijatelnosti ve vztahu k tržní ceně je samozřejmou podmínkou.

2. Prodej dříví je zajišťován ve vlastní režii. Výroba a prodej dlouhého dříví i výřezů dle potřeby odběratelů s manipulací v lese (změna technologie od roku 2005 – vyšší podíl výřezů proti dlouhému dříví). Zachování cca 50% podílu vlastní dopravy k prodeji menším firmám v regionu s dopravou do závodu (úspora dopravních nákladů a případná finalizace výrobků u těchto firem dává možnost příznivějších cen než u velkých odběratelů).

3. Myslivecké hospodaření dále zajišťovat ve vlastní režii. Důležité je operativní rozhodování z hlediska rovnováhy mezi vývojem lesa a stavy a kvalitou zvěře včetně komerčního využití.

4. Snížení stavu řídicího aparátu. Úsporná opatření vyvolaná reálnou situací na trhu dříví. Přechod na dvojestupňové řízení v roce 2005.

5. Inovace technologií. Výrazné inovace lze realizovat jen v těžbě a přibližování dříví (procesory a harvestory). Avšak vysoká produktivita těchto prostředků nepřináší vesměs v současné době finanční úspory oproti klasickým technologiím a podíl využitelnosti je limitován jak technicky, tak koncentrací hmoty na místě.

Z uvedeného krátkého rozboru vyplývá obtížná situace v lesním hospodářství vzhledem k situaci na trhu se dřívím, které zůstává rozhodujícím zdrojem příjmů většiny vlastníků lesů a jejich firem. Je též zřejmé, že nelze ustupovat z požadavků kvalitního zakládání a péče o les. Praxe nás stále přesvědčuje o tom, že dobře prodat lze jen zdravé a kvalitní dříví bez ohledu na dřevinu.

Vzhledem k tomu, že rodina Schwarzenbergů má lesní majetky v Německu i v Rakousku, máme možnosti srovnání jak věcného, tak ekonomického. Přestože náklady a výnosy v lesnické činnosti se v dílčích údajích v absolutních částkách mohou značně lišit, je myslím zajímavou informací, že poměr nákladů a výnosů je již v současné době velmi blízký.

Dříví jako obnovitelná surovina zůstává stále nedoceněno ve vztahu k dalším stavebním a užitným materiálům. Je nezbytná propagace tohoto materiálu.

Lesnictví je nuceno si hledat nové zdroje příjmů.

Dalším zdrojem příjmů pro menší firmy může být nabídka biomasy, a to jak z lesních, tak ze zemědělských pozemků.

Nové zdroje příjmů vidíme v poskytování služeb veřejného zájmu. Očekáváme, že program Evropské unie rozvoje venkova bude programem pro místní firmy, realizovat ho budou vlastníci a obyvatelé, kteří na venkově žijí. Dosavadní zkušenosti ukazují na vysoké nároky administrativní, projekční, požadavky speciální autorizace a kontroly. Hrozí nebezpečí, že se prostředky spotřebují ze značné části „na cestě“, mimo svůj hlavní účel. V současné době je v konečné fázi příprava lesnických opatření na rozvoj venkova z fondu EAFRD na roky 2007-2013. Když si analyzujeme současný návrh zjistíme, že celkový objem prostředků pro vlastníky lesů se oproti minulosti z hlediska podpory nezměnil. Tento přístup lesnické části MZe je zcela nepochopitelný, obzvláště je-li známa současná finanční situace lesních podniků. Aktuální poměr podpory úseku lesnictví cca 1000 mil. Kč oproti více jak 30000 mil. Kč je nezdůvodnitelný.

Myslím, že naše firmy jsou připraveny jak kvalifikací, tak zkušenostmi podílet se na údržbě a péči o krajinu nejen na lesních pozemcích, ale obecně. Rozvoj venkova musí být spojen s rozvojem zaměstnanosti občanů, kteří v regionu žijí.

Ing. Josef Vovesný
Lesní správa Orlický n. Vlt.

*Motto: Vše se kolem nás vyvíjí a mění,
chtít vrátit přírodu zpět je stejně
nesmyslné, jako setrvávat ve
starých chybách.*

Stav lesního hospodářství a možnosti jeho rozvoje

Josef Vovesný

Lesní správa Orlík n. Vlt.

Na současné poslání lesů se vyskytují různé, často velmi protichůdné názory. Ve vysoce zalidněné Střední Evropě, ke které naše republika patří, se silně změněnými přírodními i společenskými podmínkami se nelze dívat na funkce lesů jednostranně. „Ekologičtí fundamentalisté“ by rádi viděli všude chráněná území a prvky bez hospodářského využití.

„Průmysloví fundamentalisté“ vidí v lese továrnu na dříví s produkcí levné suroviny především smrku optimálních dimenzí pro zpracování ve velkokapacitních pilách. Jen optimalizace požadavků ekonomických, ekologických i sociálních v konkrétním lese konkrétního vlastníka nebo správce může být z hlediska multifunkčního poslání lesů přijatelná.

Dřevo je obnovitelná, ekologická surovina a tak vyjdeme z toho, že je a bude les dále předmětem hospodářského využívání.

Ve svých úvahách se nebudu dále zabývat lesy drobných vlastníků, které tvoří cca 10% výměry lesů ČR. Kvalita hospodaření na těchto pozemcích má mnoho specifických problémů, ale nikdy nebude pro vývoj stavu lesů ČR rozhodující. Přístup k těmto vlastníkům z hlediska plánování (ukazatelé, druhová skladba apod.) musí být mnohem liberálnější než dosud. Omezit se jen, a to důsledně, na naplnění základních funkcí (zalesnění a ochrana lesa). To by měla být funkce státní správy včetně poradenství. Dosavadní systém odborné správy je neúčinný.

Předmětem mého příspěvku jsou tedy lesy podléhající povinnosti hospodaření dle lesního hospodářského plánu a to ve třech základních okruzích.

1. Ekonomika lesního hospodářství
2. Služby veřejného zájmu
3. Lesnické zákonodárství a plánování

1. a Ekonomické podmínky hospodaření na straně výnosů

Ekonomické podmínky se v lesním hospodářství objektivně zhoršují.

Lesní podniky, jako objekty speciální prvovýroby, nemají zásadní možnosti obměny sortimentu své činnosti. Výnosy za dříví tvoří cca 70 – 100% celkových výnosů lesních podniků. Odběratelé dříví v dominantním postavení diktují ceny a tedy limitují výnosy.

Vedlejší aktivity jako prodej sazenic, stavebních hmot, myslivost apod. mohou přispět k zisku jen parciálně, dominantní jsou jen ojediněle. Tyto aktivity jsou vytlačovány speciálními podniky, neboť jen ty jsou schopny zajišťovat omezující podmínky administrativy, hygieny a bezpečnosti práce, činnosti drahých specialistů, certifikace apod. Totéž platí i pro vedlejší výroby zpracování dříví. Stávající provozy jsou často zastaralé a pořízení nových investic je velmi finančně náročné.

Pokles cen dříví a tedy tržeb v posledních třech letech utlumil, až zastavil investiční činnost (myšleno pro průměrné podmínky, mezi jednotlivými firmami mohou být značné rozdíly)

1. b Ekonomické podmínky na straně nákladů

Na straně nákladů již nevystačíme s obvyklým klišé zvyšování produktivity práce a tím zvýšení konkurenceschopnosti na trhu v Evropě. Nemůžeme jedním dechem hovořit o soustředění prací (především těžeb) a zároveň horovat pro maloplošné hospodaření přírodě blízké. Když vyjdeme z cílů les. hospodaření (definované v zák. předpisech a nár. lesnickém programu) a já je zásadně nezpochybňuji, nelze z hlediska produktivity práce a výše jednicových nákladů dále očekávat výrazné rezervy.

V pěstební činnosti bude dále dominovat umělá obnova. Podíl přirozené obnovy lesa v republice sotva výrazně přesáhne 20% celkového zalesňování. Zdrojem úspor může být především další regulace stavů zvěře. V honitbách ČR se hospodaří dosud s vysokými stavy zvěře, které limitují způsoby a náklady ochrany lesa a kultur.

Těžební činnost a její produktivita je limitována těžebními podmínkami, porostními poměry z hlediska hmotnosti a koncentrace hmoty. Nové produktivní technologie jsou zde jen procesory a harvestory. Chybí dosud zhodnocení možností nasazení v ČR, proto bych se chtěl k tomu rámcově vyjádřit. Tato technologie je optimální pro rozsáhlé stejnověko porosty především smrku, případně borovice na únosných a rovinných terénech v probírkových porostech cca 30 – 60 let. Jen v těchto typech porostů je i z hlediska nákladů na 1m³ srovnatelná s klasickými technologiemi výroby.

Co brání širšímu uplatnění technologie harvestorů v lesích ČR.

- v porostech do 30 let (první probírky) nevhodné nasazení jak z hlediska technického, tak vysokých nákladů na jednici

- v porostech smíšených s významnou tloušťkovou diferenciací je vysoká finanční náročnost na jednici
- na vodou ovlivněných stanovištích častá nevratná poškození terénu
- v mýtních porostech je překážkou nižší koncentrace dříví na zásah podíl cenných sortimentů
potřeba vyzdravování
- neekonomické je nasazení v rozptýlených nahodilých těžbách, jejichž podíl dlouhodobě přesahuje 20% celkových těžeb

Můj hrubý odhad postupného podílu výroby sortimentů harvestory je do 30 – 40% celkových těžeb.

Harvestory přinášejí vyšší produktivitu, hygienu a bezpečnost práce, v našich podmínkách bohužel jen na část výroby. Postupně snad přinesou i nižší náklad na jednici oproti klasickým technologiím (zatím tomu tak až na jednotl. výjimky není)

Hodně diskutovanou otázkou je vnitřní organizace lesních podniků. Zde se zásadně liší přístupy a formy u státního a nestátního sektoru, co se týče rozsahu technického personálu na správě majetku a zjišťování výroby. Myslím, že zásadní redukce již byla u většiny podniků provedena, v některých podnicích se pod tlakem radikálního snížení výnosů aktuálně provádí (nutno přiznat, že u některých opožděně).

Z hlediska dosažení cílů státní lesnické politiky, ekonomické efektivity a především realizace investic v oboru prvovýroby a rozvoje venkova je dle mého názoru neúčinnější,

vedle plné zodpovědnosti vlastníků a správců lesů za správu majetků, zajišťování podstatné části operativní činnosti vlastními prac. silami.

Oddělení přímé zodpovědnosti za řízení a operativního rozhodování při zajišťování lesní a související výroby se projevuje v praxi často nepříznivě.

Mám na mysli především řešení kalamitních situací, kontrolu nad klíčovými činnostmi jako je produkce sadeb. materiálu, odbytu dříví včetně cenové politiky, myslivost z hlediska regulace stavů zvěře apod.

Tento rozpor nevyřeší žádná administrativní opatření.

Myslím, že 15 let hospodaření v nových společenských a politických podmínkách je dostatečně dlouhá doba pro zásadní vyhodnocení současného stavu. Toto vyhodnocení je potřebné strukturovat nejen z hlediska údajů hosp. výsledků podniků, ale i z hlediska dosažení cílů a tedy aktuálního stavu lesa včetně infrastruktury (inventarizace lesů k tomu dává řadu poznatků).

Středoevropské lesnictví se svými podmínkami (nižší srážky, variabilita terénu, maloplošné hospodaření s cílem přeměn monokultur) nemůže konkurovat náklady les. činnosti na 1 ha zemím (především severským), kde dominuje velkoplošná holoseč, jsou příznivé srážkové poměry a víceméně přirozená skladba.

Oproti alpským zemím (převládají lanovkové terény) máme výhodu v nižším nákladu výroby dříví, ale nevýhodu ve vyšším nákladu pěstební činnosti/1 ha (v alpských zemích je optimum růstu jehličnatých dřevin).

Podíl nákladů a výnosů na 1 ha je v současné době mezi srovnatelnými podniky ČR a alpskými zeměmi blízký.

ČR je schopna konkurovat evropským zemím v produkci kvalitního dříví, dále v poskytování služeb turistiky, rekreace a myslivosti, což není již jen záležitostí lesníků, ale i hospodářů v celé krajině, samozřejmě při respektování přiměřených požadavků ochrany přírody.

2. Služby veřejného zájmu

Lesní podniky a les poskytují ve značném rozsahu občanské veřejnosti i státu služby veřejného zájmu. Z našeho pojetí zákonodárství (lesy byly prohlášeny za národní bohatství a to bez ohledu na formu vlastnictví) vyplývají občanům práva, která nejsou v zemích EU běžné (volný vstup, sběr plodin, turistika apod.).

Stát klade na vlastníky a správce lesů řadu omezení a regulativních opatření (intenzita a forma hospodaření, přeměna druhové skladby, údržba vodního režimu a pod.). Stále se zvyšují požadavky turistiky a rekreace. Tyto služby, které poskytují vlastníci a hospodáři v lesích nad rámec běžné ekonomické činnosti, jsou hrazené buď zčásti nebo vůbec.

Na lesy jsou kladeny nové požadavky a omezení v souvislosti s rozšiřováním území speciální ochrany (Natura 2000 – odhad více jak 40% lesních pozemků). Takový přístup je zcela neúnosný a je nezbytné, aby omezení vlastníků a hospodářů byla kompenzována stejně jako služby ve prospěch veřejnosti a státu.

Službou veřejnému zájmu jsou od majitelů pozemků i ochranná opatření u lesních kultur a kulturních plodin v zájmu myslivosti v pronajatých honitbách (nájemné nehradí náklady). Ztrátami jsou způsobené škody zvěří (náhrady vyhlášky nevyjadřují skutečné škody).

3. Lesnické zákonodárství a plánování

Lesnické zákonodárství a plánování je limitováno představami státu, jaké funkce má les v krajině plnit. Zásadní otázkou je odpovídající hosp. způsob. Je potřebné již konečně ustoupit od stále rozdmýchávaného klišé výběrného typu lesa jako převládajícího cíle v našich přírodních podmínkách. Nejsou pro něj v ČR v tomto rozsahu ani přírodní ani ekonomické podmínky. Dochází též často k záměně pojmů metod výběru jednotl. stromů jako základní odborné činnosti jak z hlediska realizace výnosu, tak z hlediska výchovy lesa a výběrného typu lesa jako nejsložitější uměle usměrňované formace. Na druhé straně je stejně nesmyslné bojovat za zákaz holosečí ve speciálních podmínkách (vhodné pro obnovu světlomilných dřevin DB a BO na spec. stanovištích, rozvolněných porostů k rychlému vytvoření porostního prostředí a pod.)

Dostatečně prověřený v období let 1960 – 1977 je hosp. způsob maloplošný pasečný (podrostní), který má oporu i v platných zákonných předpisech.

Zastávám názor, že v současných zákonných předpisech a z nich odvozeného les. hosp. plánování není z hlediska odborného potřeba zásadní korekce.

Snahu o zásadní změnu systému tvorby LHP a změnu lesnické terminologie je potřebné odmítnout, protože lesnická praxe nic takového nepožaduje. Systém, který je ověřován (IFER) má výzkumný charakter, je vhodný pro složité por. poměry, které se u nás vyskytují jen okrajově. Řadu obdobných informací již podává inventarizace lesů.

Co vyžaduje změny je organizace státní a odborné správy lesů vzhledem ke změnám správního uspořádání státu a vzhledem k tomu, že se ukazuje současný systém jako neúčinný.

Při jakýchkoliv změnách v zákonodárství bychom měli mít na mysli upřednostnění poradenství a motivace před administrativními zásahy a sankcemi. Zákonné návrhy, které se již objevily na vyvlastnění majetků z důvodu „nekvalitního hospodaření“ jsou nepřijatelné a snadno zneužitelné.

Direktivní a sankční způsob při tvorbě nových zák. předpisů se bohužel uplatnil při vládních návrzích (MŽP) Zákona o ochraně přírody a krajiny.

Těžební možnosti lesů v ČR

Srovnávání přírůstů lesů ČR s možnostmi těžby dříví (etátem) je teoreticky správný ukazatel. Při jeho interpretaci se však můžeme dopustit hrubých chyb.

Přírůsty jsou odvozeny ze zásob dříví nastojato (podkladem je jak inventarizace, tak platné LHP) a opírají se dosud o tabulkové údaje.

Realizovaný etát (realizovaná těžba) je v evidenci vykázaný objem dříví v odměrné hmotě, který je vždy nižší o 15 – 20% (může být i více) oproti etátu odvozenému (vypočtenému) především z důvodu ztrát při realizaci způsobených a to především:

- metodami měření a přejímky sortimentů
- nezpracovanou nah. těžbou
- znehodnocením při kalamitách a přibliž. dříví
- ponecháním mrtvého dříví (požadavky ochrany přírody)
- nepřesnostmi v evidenci těžného dříví

Problém imisních škod a globálního oteplování

Imisní oblasti vyžadují zcela specifický postup k plánování.

Na problém globálního oteplování existují rozdílné názory, názory prognózuující oteplování však převládají. V této situaci je rozhodně potřebné respektovat již současné limity dřev. skladby dle lesních typů a to především z hlediska doporučení dolní hranice kultivace dřevin smrku, jedle a buku a větší tolerance k dubu na horní hranici kultivace.

Jako hlavní problémy les. plánování do budoucna vidím v neprovázanosti jednotlivých agend, které se v krajině jako komplexu zemědělství, lesnictví a životního prostředí a územního plánování vyskytují. Sladění, které je nezbytné, neprobíhá ani časově ani prostorově.

Řešení vidím ve spojení všech ministerstev, které v krajině působí v jeden celek s koordinovaným výstupem státní správy pro rozhodování v krajině. Je to běžné v řadě

evropských zemí, je to nezbytné jak z hlediska úspor nákladů ve státní správě, tak z hlediska zjednodušení systému podpor projektů rozvoje regionů a venkova z fondů ČR i EU.

Máme jen jednu krajinu, kde se prostorově prolínají pozemky a zájmy lesníků, zemědělců, vodohospodářů se zájmy ochránců přírody a myslivců stejně tak široké veřejnosti.

Trvale udržitelné hospodaření je šance pro obnovu krajiny a rozvoje venkova, stejně tak v návaznosti i pro odpočinek a regeneraci sil obyvatel měst.

Nikoliv konzervovat, ale aktivním hospodařením v souladu s přírodou krajinu a lesy obnovovat. Toho lze dosáhnout při výrazném poklesu výnosnosti majetků prvovýroby jen výraznou pomocí státu k dosažení cílů veřejného zájmu a to hrazením služeb veřejného zájmu, které jsou realizovány především těmi, kteří v této krajině trvale žijí.

Ing. Josef Vovesný

Lesní správa Orlická n. Vlt.

**Sborník referátů ze zasedání Ekonomické komise Odboru lesního hospodářství ČAZV
"Újmy a náhrady za omezení hospodaření v lesích a jejich možný vliv na kategorizaci
lesů"**

**Editoři: Prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.
Ing. František Stehlík**

**Vydala: Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta lesnická a environmentální
Kamýčká 1176, 165 21 Praha 6 – Suchbát**

Zhotovilo: DTP studio FLE ČZU v Praze

Náklad: 65 výtisků

Vydání: první

Dop. cena: 55 Kč

Praha, 2006

© ČZU v Praze

ISBN 80-213-1459-1

ISBN 80-213-1459-1